

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Martin Lajza

**Hlavní úkoly a poslání monetární politiky centrálních bank
v současné době**

Diplomová práce

Olomouc 2012

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Hlavní úkoly a poslání monetární politiky centrálních bank v současné době zpracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 25.7.2012

Martin Lajza

Já podepsaný Martin Lajza, autor diplomové práce na téma „Hlavní úkoly a poslání monetární politiky centrálních bank v současné době“, která je literárním dílem ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), dávám tímto jako subjekt údajů svůj souhlas ve smyslu § 4 písm. e) z. č. 121/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, správci:

Univerzita Palackého v Olomouci
Křížkovského 8
Olomouc 771 47, Česká republika

ke zpracování osobních údajů v rozsahu: jméno a příjmení v informačním systému, a to včetně zařazení do katalogů, a dále ke zpřístupnění jména a příjmení v katalogích v informačních systémech Univerzity Palackého, a to včetně neadresného zpřístupnění pomocí metod dálkového přístupu. Údaje mohou být takto zpřístupněny uživatelům služeb Univerzity Palackého. Realizace zpřístupnění zajišťuje ke dni tohoto prohlášení vnitřní složka Univerzity Palackého, kterou je Informační centrum Univerzity Palackého.

Souhlas se poskytuje na dobu ochrany autorského díla dle zákona č. 121/2000 Sb.

Prohlašuji, že mé osobní údaje shora uvedené jsou pravdivé.

V Olomouci dne 26.7.2012

Martin Lajza

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval JUDr. Michaelu Kohajdovi, Ph.D., vedoucímu mé diplomové práce, za cenné připomínky a odborné rady, kterými přispěl k vypracování této diplomové práce.

Obsah

Obsah	5
Úvod.....	7
1 Měnová politika	9
1.1 Měnová politika obecně.....	9
1.2 Cíle monetární politiky	10
1.3 Nástroje měnové politiky	14
1.3.1 Přímé nástroje měnové politiky	14
1.3.2 Nepřímé nástroje měnové politiky.....	16
1.4. Transmisní mechanismus.....	19
2. Postavení centrální banky	22
2.1 Nezávislost centrální banky	22
2.2 Odpovědnost, transparentnost a kredibilita.....	24
3 Česká národní banka.....	26
3.1 Postavení ČNB.....	26
3.2 Cíle a kompetence ČNB.....	27
3.3 Bankovní rada ČNB a měnověpolitické rozhodování	29
3.4 Politická nezávislost ČNB	31
3.5 Finanční nezávislost ČNB.....	35
3.6 Ekonomická nezávislost ČNB	37
4. Evropská centrální banka a Evropský systém centrálních bank	39
4.1 Rozhodovací orgány ECB.....	40
4.1.1 Rada Guvernérů	40
4.1.2 Výkonná rada	42
4.1.3 Generální rada.....	42
4.2 Právní nástroje ECB.....	43
4.3 Nezávislost ECB	44
4.3.1 Institucionální nezávislost.....	44
4.3.2 Funkční nezávislost.....	47
4.3.3 Osobní nezávislost	48
4.3.4 Finanční nezávislost.....	50
Závěr	52

Seznam použitých zdrojů.....	54
Monografie.....	54
Sborníky a odborná časopisecká literatura	54
Právní předpisy	55
Judikatura.....	55
Online zdroje.....	55
Shrnutí.....	57
Abstract.....	58
Klíčová slova key words	58

Úvod

Měnová politika, která spolu s fiskální politikou tvoří základ hospodářské politiky státu, se těší v současné době nebývalé pozornosti. Pozornost, a to včetně pozornosti laické veřejnosti, je na měnovou politiku upřena v důsledku vleklé krize, neboť je zde spatřováno její možné východisko.

V této souvislosti je zaměřena pozornost na centrální banky, které již v minulosti byly ve středu dění při hospodářských problémech. Vliv centrálních bank narostl zejména díky politickým v 70. a 80. letech minulého století. Od tohoto období lze vysledovat růst nezávislosti centrálních bank, jako strážce měny, což mělo za následek poměrně poklidné období bez závažných hospodářských krizí, které však skončilo v důsledku nezodpovědné fiskální politiky politických elit.

Diplomová práce se nebude snažit hledat politická a ani ekonomická řešení, ale bude zaměřena na obecný popis měnové politiky a postavení centrální banky, které má na způsob a možnosti výkonu rozhodující vliv. Z tohoto pohledu je předmětem diplomové práce obecné vymezení a právní úprava měnové politiky se zaměřením na postavení centrální banky.

Cílem práce je analyzovat právní úpravu, zaměřit se na její problémové oblasti a pokusit se o možné řešení *de lege ferenda*.

Vedle úvodu a závěru je diplomová práce rozdělena do 4 kapitol. První dvě kapitoly, Měnová politika a Postavení centrální banky, tvoří teoretický základ. Kapitola Měnová politika objasňuje proces měnové politiky, její cíle, nástroje a transmisní mechanismus. Druhá kapitola obsahuje základní teoretické vymezení nezávislosti centrální banky a pojmů kredibilita, transparentnost, odpovědnost, které s nezávislostí úzce souvisí.

V prvních dvou částech diplomové práce je užitá metoda literárního průzkumu převážně české odborné literatury. Získané poznatky vyplývající z převažujících ekonomických teorií jsou popsány pomocí metody nezainteresovaného hodnocení.

Třetí kapitola je věnována České národní bance. Na úvod jsou krátce vymezeny postavení, cíle a kompetence ČNB. Těžiště kapitoly spočívá ve zkoumání politické, finanční a ekonomické nezávislosti ČNB. Z tohoto pohledu je na základě teoretického vymezení v druhé kapitole provedena analýza z. č. 6/1993 SB., o České národní bance.

Poslední čtvrtá kapitola nese název Evropská centrální banka a Evropský systém centrálních bank. Popsáno je postavení ECB a její rozhodovací orgány. Stěžejní pro tuto kapitolu je však koncepce nezávislosti centrální banky vytvořená Evropským měnovým institutem. V tomto smyslu jsou analyzovány právní předpisy EU, a srovnávána česká právní úprava s unijní z pohledu slučitelnosti v oblasti nezávislosti centrální banky.

Při zpracování diplomové práce bude užito analytické a komparativní metody, ve čtvrté kapitole je užívána převážně metoda deskriptivní.

Diplomová práce vychází z právní úpravy platné ke dni 30.6.2012.

1 Měnová politika

1.1 Měnová politika obecně

“Měnová politika tvoří vedle fiskální politiky základní nástroj hospodářských autorit (rozuměj vlády a centrální banky) k ovlivňování chodu dané ekonomiky“.¹ “Za měnovou politiku v nejširším pojetí můžeme považovat vědomou činnost nějakého subjektu, který se prostřednictvím měnových nástrojů snaží regulovat vývoj množství peněz v oběhu, a tím dosáhnout určitých cílů“.²

Z výše uvedené definice vyplývá, že za měnovou politiku je považován proces, v jehož rámci dochází, nebo by mělo docházet k dosažení předem stanovených cílů, a to pomocí měnových nástrojů, které má centrální banka k dispozici.

Měnové nástroje, které má centrální banka k dispozici, však zásadně nevedou k dosažení stanovených cílů přímo, ale působí na celou řadu ekonomických veličin, které posléze působí na dosažení vytyčeného cíle. K dosažení stanovených cílů tedy dochází zprostředkovaně. Tento mechanismus měnové politiky označujeme jako transmisní mechanismus. Transmisní mechanismus představuje kauzální vztahy mezi použitými měnovými nástroji a cílem jehož má být těmito nástroji dosaženo.³

Obecné schéma transmisního mechanismu měnové politiky je tvořeno nástroji měnové politiky, které působí na operativní a zprostředkující kritérium, pomocí kterých dochází k dosažení konečných cílů měnové politiky. To, zda bude transmisní mechanismus účinný, závisí zejména na tom, do jaké míry je centrální banka schopna ovlivnit operativní a zprostředkující kritérium měnovými nástroji, které má za tímto účelem k dispozici, a dále zejména na existenci stabilních či alespoň dopředu odhadnutelných vazeb mezi operativními a zprostředkujícími kritérii a cíli měnové politiky.⁴

Na účinnost měnové politiky, tedy na dosahování stanovených cílů, má dále vliv stupeň nezávislosti, důvěryhodnost, odpovědnost a transparentnost centrálních bank, a to v závislosti na druhu zvoleného transmisního mechanismu, jak dokazují provedené empirické studie.

¹KOTLÁN, Viktor. *Monetární politika*. 1. vyd. Ostrava: Vysoká škola báňská, 1999, s. 37.

²REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovníctví*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2011, s. 70.

³KOTLÁN, Viktor. *Monetární politika*. 1. vyd. Ostrava: Vysoká škola báňská, 1999, s. 40.

⁴REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovníctví*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2011, s. 70.

Cílem celého procesu měnové politiky je tedy dosažení předem stanovených cílů. V tomto smyslu mluvíme o konečných cílech měnové politiky. Mezi konečné cíle patří, zejména s ohledem na vývoj v posledních desetiletích, podpora cenové stability, dalšími cíly měnové politiky jsou podpora hospodářského růstu, vysoká míra zaměstnanosti, stabilní měnový kurz, stabilní úrokové sazby či stabilita finančního systému.

V rámci měnové politiky jednotlivých centrálních bank může být stanoven výlučně jeden cíl, více cílů s konkrétní preferencí danou zákonem, více cílů s ponechanou možností volby cíle centrální bankou.

1.2 Cíle monetární politiky

Jak již bylo popsáno v předcházející části, mezi konečné cíle měnové politiky patří cenová stabilita, podpora hospodářského růstu, vysoká míra zaměstnanosti, stabilní měnový kurz, stabilní úrokové sazby, či stabilita finančního systému.

V následující části se budeme věnovat převážně cenové stabilitě jako cíli, který v současné době dominuje měnové politice. Cenová stabilita se jako cíl měnové politiky začíná prosazovat postupně od 70. a 80. let 20. století. Její nástup je spojen především s obdobím tzv. ropných šoků, kdy se dosavadní měnová politika a její cíle ukázaly jako neúčinné a nedokázaly účinně reagovat na situaci, která se v ekonomice projevila růstem cenové hladiny a poklesem reálné produkce hospodářství. V důsledku této situace došlo ke změnám ve způsobu výkonu měnové politiky, a rovněž i ke změnám v jejich cílech.

Dosavadní způsob výkonu měnové politiky, jakož i její cíle měly svůj základ v keynesiánské ekonomické teorii. Podle keynesiánské ekonomické teorie měla být měnová politika aktivistická a měla směřovat k odstranění cyklických výkyvů ekonomiky. Tato teorie vycházela z názoru, že centrální banka je prostřednictvím svých měnových nástrojů schopna ovlivnit jak cenovou hladinu, tak zejména zaměstnanost, produkt a agregátní poptávku. Tedy reálné ekonomické veličiny a to v dlouhodobém hledisku.

Jednalo se o politiku “fine tuning“- tedy jemného doladování, která se však příliš zaměřovala na krátkodobé cíle a nebyla schopna podchytit efekty, které nastávaly s větším časovou odchylkou, zejména růst cenové hladiny. V praxi tato politika, která sledovala anticyklické působení a mezi jejíž cíle patřilo snížení nezaměstnanosti a

zvýšení reálného produktu, vedla k působení procyklickému a zvýšení obtížně předvídatelných cyklických výkyvů.

V důsledku těchto jevů byla teorie i praxe nucena hledat východisko z nastalé situace. Východiskem byla právě ona cenová stabilita, která byla definována jako nový cíl měnové politiky a která byla již užívána v dobách plnohodnotných peněz.

Základ cenové stability jako cíle měnové politiky, vychází z teoretické koncepce monetaristů a kvantitativní teorie peněz a z ní vyplývající neutrality peněz v dlouhém období. Dle teorie neutrality peněz v dlouhém období peníze v dlouhém období nemají vliv na reálné ekonomické veličiny, ale jsou schopny ovlivnit pouze cenovou hladinu.

Základní otázkou cenové stability je, co je za cenovou stabilitu považováno. Jsou za cenovou stabilitu považovány pouze ceny ve stálých absolutních hodnotách, nebo je určitý cenový přírůstek, ve velmi omezeném měřítku, považován stále za cenovou stabilitu? Podle Alana Greenspana se měnovou stabilitou rozumí stav, kdy domácnosti a podniky při svém rozhodování nezvažují inflaci.⁵ V praxi centrálních bank i teoretických výstupech ekonomických odborníků je za cenovou stabilitu považována inflace do úrovně 2-3%. Mírná inflace v pásmu 2-3 % je za cenovou stabilitu považována zejména z důvodu nepřesností a odchylek při jejím měření.

Cenová stabilita přináší jistotu do hospodářské situace i do ekonomického vývoje. Díky cenové stabilitě se zvyšuje pravděpodobnost správného odhadu budoucího vývoje, což má za následek prorůstové působení, neboť se zlepšuje hospodářská a podnikatelská nálada.

Z výše uvedeného vyplývá, že pokud se zabýváme cenovou stabilitou jako cílem měnové politiky, dostává se do středu našeho zájmu inflace.

Obecná definice inflace, na které se shoduje většina ekonomů, považuje za inflaci „*dlouhodobější nepřetržitý růst cenové hladiny, který je spojen s nadměrnou emisí peněz a vede k poklesu kupní síly peněz.*“⁶ Jílek považuje za inflaci „*opakovaný růst většiny cen v ekonomice, jedná se o oslabení reálné hodnoty dané měny vůči výrobkům a službám, které spotřebitel kupuje.*“⁷ Za opakovanost (Jílek) či dlouhodobost (Revenda) se považuje již relativně krátký časový úsek v podobě dvou kalendářních čtvrtletí, bezprostředně po sobě následujících.

⁵KOTLÁN, Viktor. *Monetární politika*. 1. vyd. Ostrava: Vysoká škola báňská, 1999, s. 67.

⁶REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovníctví*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2011, s. 274.

⁷JÍLEK, Josef. *Peníze a měnová politika*. 1. vyd. Praha: Grada, 2004, s.230.

Je důležité zmínit, že ne všechny změny cenové hladiny spojené s jejím růstem jsou považovány za inflaci, neboť se může jednat pouze o nárazové zvýšení cen. Jako příklad takového nárazového zvýšení cen Revenda uvádí změny daňových sazeb či uvolnění regulovaných cen.⁸

S inflací jako negativním peněžním jevem je spojena celá řada negativních projevů a důsledků. Hlavním negativním důsledkem inflace je redistribuce bohatství. Redistribuce bohatství znamená přesun zdrojů mezi skupinami ekonomických subjektů. Samotný redistribuční efekt však nemá negativní dopad na všechny skupiny ekonomických subjektů. Nejpatrnější je tato redistribuce mezi věřiteli a dlužníky, kdy dochází k přesunu zdrojů k dlužníkům, neboť úrokové sazby ztrácí svůj efekt v důsledku výše inflace. Dalšími skupinami subjektů, na které má nedistribuční efekt výrazný vliv, jsou zaměstnanci, od kterých dochází k přesunu zdrojů k zaměstnavatelům, poplatníci progresivního daní od kterých se zdroje přesouvají k příjemcům těchto daní a v neposlední řadě z redistribučního efektu těží subjekty správně předpovídající cenový vývoj na úkor subjektů předpovídajících cenový vývoj chybně.

Redistribučním efektem však výčet negativních vlivů inflace nekončí. Kotlán v tomto smyslu mluví např. o tzv. "nákladech ošoupaných podrážek" či "menu costs". U termínu ošoupaných podrážek jde o to, že ekonomické subjekty se snaží držet co nejmenší množství prostředků určených k bezprostřední spotřebě a ostatní prostředky drží na úročených účtech, kde právě díky úročení nedochází ke ztrátě reálné hodnoty peněz doslova před očima, a pro každou sebemenší částku podstupují cestu do banky-odtud ošoupané podrážky. "Menu costs" - česky přeceňovací náklady souvisí s náklady, které musí být vynaloženy, např. na přecenění, změnu nabídkových formulářů atd. a které by při cenové stabilitě nemusely být vynaloženy a které dále zvedají cenovou hladinu.⁹

Inflace má však vliv i na tempo hospodářského růstu. Krátkodobě může být za cenu vyšší inflace dosaženo vyššího hospodářského růstu. Toto vyplývá již z teorie, kterou publikoval J.M.Keynes, která se ale opírá až o empirickou analýzu A.W.Phillipse, který prokázal závislost mezi nezaměstnaností a inflací.

⁸REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovníctví*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2011, s. 274

⁹KOTLÁN, Viktor. *Monetární politika*. 1. vyd. Ostrava: Vysoká škola báňská, 1999, s 106.

Phillipsova teorie prošla vývojem společně s ekonomickou teorií. Nejprve v 1962 A.Okun prokázal závislost mezi mírou hospodářského růstu a mírou nezaměstnanosti. Pomocí transformace tedy mohlo dojít k vyjádření vztahu mezi inflací a hospodářským růstem. Podle této teorie lze tedy vyššího hospodářského růstu dosáhnout za cenu vyšší inflace a naopak. Zásadní ranou do této teorie však byly ropné šoky, v důsledku nichž došlo k inflaci, která však byla doprovázena stagnací, či v horším případě hospodářským poklesem.

Vysvětlení přinesl M.Friedman a E.Phelps, kteří Phillipsovu teorii (křivku) doplnili o inflační očekávání a rozlišili vztah v rámci krátkého a dlouhého období. Z dlouhodobého hlediska je tedy podle Friedmanova a Phelpsova vysvětlení inflace závislá na růstu peněžní zásoby a inflačním očekávání a na hospodářský růst má podle převažujících názorů negativní vliv. Dle některých empirických studií i relativně nízká míra inflace (do 15% ročně) znamená ztrátu tempa hospodářského růstu o 0,2 – 0,3%.¹⁰

Na základě zjištěných poznatků vidíme, že měnová politika, jejímž cílem je cenová stabilita, je úzce propojená s inflací. K tomu, aby centrální banka mohla udržovat cenovou stabilitu, je tedy nezbytně nutné, aby byla schopna působit na inflaci. Působit na inflaci však nelze bez schopnosti jejího měření.

Měřit míru inflace můžeme dvěma základními způsoby. Prvním způsobem je deflátor hrubého domácího produktu (deflátor HDP), druhým míra inflace měřená pomocí indexu spotřebitelských cen (index CPI).

Inflace měřená pomocí indexu CPI znamená, že jsou sledovány změny cenové hladiny prostřednictvím spotřebitelského koše, kdy dochází k porovnání cen daného období vůči cenám v předchozím období. Spotřebitelský koš obsahuje výběr zboží a služeb, jimž je přiřazena různá váha v daném spotřebitelském koši. Právě ve výběru položek a stanovení různé váhy jednotlivých položek spočívá jedna z možných nepřesností měření inflace pomocí indexu CPI, neboť tento výběr nemusí odpovídat reálné spotřebě. Výhodou zjišťování změn cenové hladiny pomocí indexu CPI je vysoká operativnost indexu CPI. Index CPI lze využít ke sledování změn cenové hladiny i ve velmi krátkém časovém období.

Další způsob zjišťování změn cenové hladiny je deflátor HDP. Jedná se o způsob, který je založen na srovnání cen veškerého zboží a služeb, které tvoří hrubý

¹⁰BARRO, Robert J. *Inflation and economic growth* [online]. 1995, 24.7.2012 [cit. 2012-07-24]. Dostupné na <www.sba.muohio.edu/davisgk/growth%20readings/3.pdf>

domácí produkt v běžném období s cenami v základním období.¹¹ Výhodou deflátoru HDP ve srovnání indexem CPI je jeho komplexnost, neboť deflátor HDP zahrnuje veškeré vyprodukované zboží a služby, na rozdíl od spotřebitelského koše, který obsahuje jen vybrané zboží a služby, kterým je ještě dále přidělována určitá váha. Nevýhodou je naopak jeho časové zpoždění, jež je důsledkem skutečnosti, že údaje o HDP jsou shromažďovány pouze čtvrtletně.¹²

Se sledováním inflace souvisí termín "cílování inflace". Jedná se o měnově-politický režim, kdy se centrální banka snaží ovlivnit vývoj skutečné míry inflace v předem vymezeném kvantifikovaném rámci.¹³

1.3 Nástroje měnové politiky

Nástroje měnové politiky jsou prostředky, které mají vykonavatelé měnové politiky k dispozici a jimiž se snaží působit na operativní a zprostředkující kritérium takovým způsobem, který bude mít za následek ovlivnění těchto kritérií, jejich prostřednictvím poté dojde k dosažení konečných cílů měnové politiky.

Nástroje měnové politiky lze klasifikovat z různých hledisek. Z hlediska četnosti využívání na permanentní a výjimečně používané nástroje, podle rychlosti použití na operativní a neoperativní nástroje. Z hlediska cíle použití lze měnově politické nástroje členit na nástroje zaměřené na regulaci operativního kritéria, regulaci zprostředkujícího kritéria, či zaměřené na podporu stability bank. Za nejdůležitější členění je považováno členění podle dopadu na bankovní systém. Z toho pohledu se jedná o členění na přímé a nepřímé nástroje měnové politiky.¹⁴

1.3.1 Přímé nástroje měnové politiky

Přímé nástroje měnové politiky můžeme charakterizovat jako adresné, administrativní a převážně selektivní. Přímými nástroji mohou centrální banky bezprostředně ovlivnit chování subjektů finančního trhu. Výhoda jejich používání spočívá v možnosti jejich diferencovaného užití. Centrální banka má možnost regulace

¹¹KOTLÁN, Viktor. *Monetární politika*. 1. vyd. Ostrava: Vysoká škola báňská, 1999, s. 102

¹²REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovníctví*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2011, s. 293

¹³Tamtéž s. 279.

¹⁴Tamtéž s. 221.

například při regulování úvěrových zdrojů selektivně určovat měnové strategie podle kategorie zájemců o úvěr, podle objektu úvěru atd..¹⁵

Obecně lze přímé nástroje označit za účinnější, neboť mají přímý dopad na rozhodovací mechanismus bank, přesto by jejich využívání v tržních ekonomikách mělo být výjimečné a časově omezené, neboť vedou k omezení podnikatelské samostatnosti bank.¹⁶

Mezi přímé nástroje měnové politiky řadíme pravidla likvidity, limity úvěrů, limity úrokových sazeb bank a povinné vklady.

Pravidla likvidity

Pravidla likvidity jsou nástroj zpravidla sloužící k přímému působení na stabilitu bank. Principem, na kterém jsou založeny, je stanovení určité struktury a poměru aktiv a pasiv komerčních bank. Stanovením určité struktury a poměru aktiv a pasiv, které musí být komerčními bankami dodržovány, dochází k zabezpečení žádoucí úrovně likvidity bank.

Limity úvěrů bank

Limity úvěrů bank, běžně též označované jako úvěrové stropy či úvěrové kontingenty, jsou jedním z nejučinnějších nástrojů měnové politiky, ale i přes vysokou účinnost by jejich využívání ve vyspělých tržních ekonomikách mělo být výjimečné a krátkodobé, neboť se jedná o striktní direktivní příkazy, který výrazně omezují rozhodovací samostatnost komerčních bank.¹⁷

Podstatou úvěrových limitů je přímé ovlivnění úvěrových agregátů na základě stanovení maximálního rozsahu poskytnutých úvěrů. Rozlišujeme absolutní úvěrové limity a relativní úvěrové limity. „*Absolutní úvěrové limity představují maximální objem úvěrů, které mohou banky poskytnout svým klientům. Naproti tomu relativní úvěrové limity představují objem úvěrů, které mohou komerční banky získat od centrální banky.*“¹⁸

¹⁵LANDOROVÁ, Anděla. *Centrální bankovníctví*. Vyd. 2., přeprac. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007, s. 46.

¹⁶REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovníctví*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2011, s. 221.

¹⁷LANDOROVÁ, Anděla. *Centrální bankovníctví*. Vyd. 2., přeprac. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007, s. 48.

¹⁸KOTLÁN, Viktor. *Monetární politika*. 1. vyd. Ostrava: Vysoká škola báňská, 1999, s. 76.

Povinné vklady

Povinné vklady představují nepříliš významný nástroj měnové politiky, který je užíván vůči státním orgánům, případně vůči podnikům vlastněným státem. Těmto orgánům a podnikům je stanovena povinnost mít běžný účet výhradně u centrální banky. Tímto nástrojem dochází ke kontrole likvidních prostředků, které mají tyto subjekty k dispozici a které by v jiném případě měly vliv na měnový a úvěrový agregát.

Posledním přímým nástrojem měnové politiky v našem výčtu jsou **limity úrokových sazeb**, jejichž význam spočívá v ovlivnění míry úspor obyvatelstva a stabilizaci úrokových sazeb.

1.3.2 Nepřímé nástroje měnové politiky

Nepřímé nástroje jsou nejčastěji používanými nástroji měnové politiky v tržních ekonomikách. Jejich výhodou je globální (plošný) dopad na celou bankovní sféru, na rozdíl od přímých nástrojů tak nemohou být centrálními bankami uplatňovány selektivně a nedochází k zásahům do samostatného rozhodování komerčních bank, neboť banky na ně nemusí reagovat. U nepřímých nástrojů tedy chybí direktivnost, další typická vlastnost nástrojů přímých, pomocí které je lze tyto skupiny nástrojů odlišovat.

Mezi nepřímé nástroje měnové politiky řadíme zejména operace na volném trhu, diskontní nástroje, kurzové intervence a povinné minimální rezervy.

Operace na volném trhu

Operace na volném trhu patří mezi neúčinnější a nejčastěji využívané nástroje měnové politiky v současnosti. Vysoká účinnost, která není typická pro nepřímé nástroje měnové politiky, vyplývá především z možnosti centrálních bank libovolně upravovat cenu cenných papírů při operacích na volném trhu takovým způsobem, aby došlo k dosažení zamýšlených záměrů. „*Operace na volném trhu představují nákupy nebo prodeje cenných papírů centrální bankou obchodním a dalším bankám v domácí měně, s cílem regulace rezerv bank nebo krátkodobé úrokové míry.*“¹⁹

¹⁹REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovnictví*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2011, s. 222.

Z hlediska působení na měnovou bázi rozlišujeme 3 základní druhy operací na volném trhu:

přímé operace- jednosměrné operace (nákup nebo prodej) s cizími cennými papíry, které mají přímý a trvalý dopad na rezervy bank a krátkodobou úrokovou míru,

repo operace- rozlišujeme prosté repo operace a reverzní repo operace. Při prostých repo operacích dochází k prodeji cenných papírů se zárukou a jejich zpětného odkupu, čímž dochází k dočasnému snížení rezerv bank. U reverzních repo operací je mechanismus přesně opačný. Centrální banka tedy nakupuje cenné papíry, čímž dochází ke krátkodobému zvýšení bankovních rezerv.

switch operace- jejich podstatou je prostá výměna cenných papírů za cenné papíry ve stejném objemu ale s jinou dobou splatnosti, kterou dochází pouze ke změně časové struktury splatnosti cenných papírů, bez vlivu na bankovní rezervy.²⁰

Diskontní nástroje

Diskontní nástroje představují tradiční nástroj měnové politiky, který je v hojné míře využíván i v současné době. Prostřednictvím diskontních nástrojů dochází k ovlivnění zejména bankovních rezerv a krátkodobých úrokových sazeb. Mezi diskontní nástroje řádíme především bezhotovostní úvěry poskytované v domácí měně komerčním bankám centrální bankou a úrokové sazby z těchto úvěrů.

Z úvěrů poskytovaných centrální bankou komerčním bankám lze za diskontní nástroje považovat diskontní úvěry a dále úvěry lombardní a reeskontní.

Diskontní úvěry jsou zpravidla zajištěné krátkodobé (splatnost nepřekračuje 3 měsíce) úvěry, které jsou centrální bankou poskytovány komerčním bankám. Komerční banky tyto úvěry čerpají za předem stanovených podmínek a na základě vytvořených automatických mechanismů. Za poskytnutý úvěr komerční banky platí zpravidla centrální bankou stanovenou diskontní sazbu.

Diskontní úvěry představují pro komerční banky především nejpřístupnější a do jisté míry i nejlevnější zdroj likvidních prostředků. Pro centrální banku jsou poté diskontní úvěry prostředkem k ovlivnění bankovních rezerv a diskontní sazba především prostředkem k ovlivnění krátkodobých úrokových sazeb.

²⁰REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovníctví*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2011, s. 225.

Reeskontní úvěry lze považovat za jeden z druhů diskontních úvěrů. Je pro ně rovněž charakteristická krátkodobost, rozdíl však spočívá v připuštěné nižší kvalitě cenných papírů sloužících jako zajištění.²¹

Lombardní úvěry využívají komerční banky v případech, kdy si již nemohou opatřit prostředky levněji, v podobě diskontních a reeskontních úvěrů, a potřebují prostředky z důvodů problémů s likviditou, či z důvodu nutnosti doplnění povinných minimálních rezerv.

Kurzové intervence

Kurzové intervence jsou nástrojem měnové politiky, jehož primárním cílem je působení na stabilitu měnového kurzu. Význam kurzových intervencí jako nástroje měnové politiky se výrazně liší v závislosti na tom, zda jsou využívány v měnověpolitickém režimu uplatňujícím režim fixního kurzu, kde jsou důležitým a permanentně využívaným nástrojem, či režim volně plovoucího kurzu, kde se jedná o nástroj užívaný spíše sporadicky.

U kurzových intervencí rozlišujeme přímé intervence, kdy centrální banka přímo nakupuje nebo prodává domácí měnu za zahraniční za účelem ovlivnění kurzu, a nepřímé intervence, kdy centrální banka působí na měnový kurz změnou úrokových sazeb, které mají vliv na pohyb zahraničního kapitálu, a tím ovlivňují nabídku a poptávku domácí měny.

Povinné minimální rezervy

„Povinné minimální rezervy stanoví pravidla pro pohledávky, které musejí obchodní a další banky vytvářet u centrální banky, s hlavním cílem ovlivňovat peněžní multiplikátor.²² Jedná se o nástroj, který nelze s určitostí zařadit mezi nepřímé nástroje, neboť centrální banka komerčním bankám direktivně stanoví povinnost mít u ní uloženou určitou procentuálně vyjádřenou část z primárních vkladů, a pro případ, že svou povinnost neplní, jsou stíženy sankcí.

Doporučení, výzvy, dohody

Doporučení, výzvy a dohody jsou verbální nebo písemná doplnění nástrojů měnové politiky, prostřednictvím kterých centrální banka konkretizuje své záměry v měnové politice.²³ Doporučení, výzvy a dohody rozlišujeme na základě

²¹REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovníctví*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2011, s. 234.

²²Tamtéž s. 242.

²³Tamtéž s. 251.

charakteristiky jejich obsahu. Zatímco doporučení je zpravidla velmi obecným vyjádřením, výzva již představuje konkrétní vyjádření záměru a instrukci komerčním bankám.

Přestože se nejedná o formálně závazná pravidla, lze doporučení, výzvy a dohody považovat za účinné nástroje měnové politiky. Jejich účinnost vyplývá ze vzájemné důvěryhodnosti mezi bankami, a dále z možnosti uplatnění nepřímých sankcí centrální bankou v případě, že se komerční banky nebudou doporučeními, výzvami, či dohodami řídit. S rostoucí důvěryhodností mezi bankami roste i význam doporučeních, výzev a dohod jako měnověpolitických nástrojů.

1.4. Transmisní mechanismus

Transmisní mechanismus představuje jeden ze základních stavebních kamenů pro pochopení měnové politiky. Transmisní mechanismus je proces, kterým se centrální banka snaží dosáhnout konečných cílů pomocí nástrojů měnové politiky, které má za tímto účelem k dispozici. Centrální banka však nemá na konečné cíle přímý vliv, ale ovlivňuje je nepřímo, pomocí působení na operativní a zprostředkující kritérium.

V závislosti na zvolených operativních a zprostředkujících kritériích teorie rozlišuje různé druhy transmisních mechanismů. Mischkin hovoří o dvou základních druzích, kterými jsou měnový a úvěrový (kreditivní) transmisní mechanismus. Každý z těchto mechanismů má však své různé varianty, které je detailně blíže určují. Z tohoto členění vychází i Revenda, který za dva základní transmisní mechanismy považuje rovněž měnový a úvěrový. Od tohoto členění se mírně odlišuje Kotlán, který uvádí již tři konkrétní, nejčastěji používané typy transmisních mechanismů, které jsou však odvozeny od měnového či úvěrového transmisního mechanismu.

Tyto dva základní transmisní mechanismy mají svůj původ v monetaristické (měnový) respektive keynesiánské (úvěrový) ekonomické teorii. *„Rozdíly mezi nimi spočívají jednat ve vytyčení nestejných cílů, jednak v nestejných důrazech na použití nástrojů měnové politiky a na jejich účinnost.*

U měnového transmisního mechanismu nástroje měnové politiky přímo působí na operativní kritérium, jímž je měnová báze. Měnová báze působí na kritéria zprostředkující, tedy peněžní zásobu měřenou měnovými agregáty. Peněžní zásoba poté působí na cenovou úroveň, jež je hlavním cílem.

Při využívání úvěrového transmisního mechanismu nástroje měnové politiky působí na operativní kritérium, jímž jsou krátkodobé úrokové míry, které ovlivňují dlouhodobé úrokové míry, jako zprostředkující kritérium. Konečným cílem, na který působí dlouhodobé úrokové míry je hrubý domácí produkt a zaměstnanost, od těch se potom odvozuje stabilita finančních trhů a stabilita měnová“.²⁴

Přestože zmiňujeme jako hlavní druhy transmisních mechanismů měnový a úvěrový, jedná se již spíše o historický exkurz do nedávné minulosti, neboť od obou těchto mechanismů v jejich původní podobě bylo v praxi drtivě většiny centrálních bank upuštěno. K upuštění od těchto transmisních mechanismů docházelo postupně od 90. let v důsledku neuspokojivých výsledků měnové politiky, které byly zapříčiněny především rozpadem vazeb mezi dosavadními operativními a zprostředkujícími kritérii měnových a úvěrových transmisních mechanismů.

Od počátku 90. let tedy centrální banky začínají s přechodem na režim cílování inflace využívat kombinace transmisních kanálů.

U cílování inflace se centrální banky zaměřují přímo na konečný cíl, kterým je střednědobý inflační cíl. Centrální banky tedy vyhlásí určitý inflační cíl v podobě inflační prognózy, k jehož dosažení posléze směřuje politika centrální banky. Zásadní otázkou u cílování inflace je schopnost centrální banky přesvědčit veřejnost, že učiní vše pro dosažení tohoto cíle.²⁵

Ovšem není to jen centrální banka, kdo je oprávněn stanovit inflační cíl. V závislosti na postavení centrální banky, zejména na tzv. cílové nezávislosti, rozlišujeme 3 základní režimy stanovení inflačního cíle. Centrální banky disponující cílovou nezávislostí určují inflační cíl sami, nezávisle na jiných subjektech. Naopak centrálním bankám, kterým není zákonem cílová nezávislost přiznána, je inflační cíl stanoven mimo centrální banku, zpravidla vládou či ministerstvem financí. Určitý nepříliš častý režim určení inflačního cíle představuje dohoda o inflačním cíli uzavíraná mezi vládou a centrální bankou.

Po vyřešení otázky kdo stanoví inflační cíl je potřeba objasnit, jakým způsobem může být inflační cíl kvantifikován. V praxi jsou nejčastější stanovení cíle bodovou hodnotou nebo pomocí inflačního pásma.

²⁴LANDOROVÁ, Anděla. *Centrální bankovníctví*. Vyd. 2., přeprac. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007, s. 32.

²⁵KOTLÁN, Viktor. *Monetární politika*. 1. vyd. Ostrava: Vysoká škola báňská, 1999, s. 57.

V případě stanovení inflačního cíle bodovou hodnotou musí být přesně stanoven určitý bod jako inflační cíl, a o dosažení tohoto bodu musí centrální banka striktně usilovat. Tato varianta vyžaduje velmi striktní měnovou politiku, neboť centrální banka se musí při sebemenším vychýlení inflace snažit o nápravu, což je v praxi velmi obtížné.

Naopak inflační pásmo poskytuje centrální bance větší flexibilitu, neboť banka není nucena reagovat použitím nástrojů měnové politiky v případě, že se inflace pohybuje uvnitř stanoveného inflačního pásma. Toto pásmo by nemělo být příliš široké, tím by docházelo k ohrožení kredibility centrální banky, která je spolu s nezávislostí a transparentností centrální banky podstatnou podmínkou, aby cílování inflace mohlo být účinným měnověpolitickým režimem.

Nezávislost, kredibilita, transparentnost a odpovědnost centrální banky však nelze spojovat pouze s pojmem transmisního mechanismu, protože se jedná o charakteristiky, které mají výrazný vliv na výkon a účinnost měnové politiky jako celku.

Přes nesporné výhody cílování inflace, kterými jsou vliv na skutečnou míru inflace a pozitivní ovlivnění tržních subjektů v důsledku nízkých očekávaných nízkých hodnot inflace, vyvstává v poslední době otázka, zda nenastal čas pro opuštění cílování inflace a její nahrazení jiným měnověpolitickým režimem.

2 Postavení centrální banky

V předchozí kapitole byla obecně vymezena měnová politika, její cíle, nástroje a převládající způsoby jejího vykonávání. Na celý proces měnové politiky má zásadní vliv právní rámec, kterým je determinována. Zásadní otázkou je zejména zákonná úprava postavení centrální banky. Postavení centrálních bank v posledním období (od 80. let) prošlo výrazným vývojem. Zřejmý je zejména příklon k nezávislosti centrálních bank. S pojmem nezávislosti centrální banky je nutné spojovat rovněž pojmy kredibility, transparentnosti a odpovědnosti centrální banky.

Hrnčíř v tomto smyslu hovoří o charakteristikách měnově-politického rámce, které „*jsou zpravidla zakotveny v podobě zvláštních zákonů o centrální bance, mnohdy s odvoláním na zásadní kodifikaci v ústavních zákonech.*“²⁶

2.1 Nezávislost centrální banky

Obecně lze nezávislost centrální banky definovat jako možnost centrální banky provádět měnovou politiku nezávisle na základě vlastních rozhodovacích procesů, aniž by vláda, parlament či jiné politické instituce disponovaly pravomocemi k ovlivnění rozhodnutí centrální banky.

Hrnčíř za nezávislou považuje centrální banku, která při realizaci svých funkcí nepodléhá vnějším vlivům a politickým tlakům.²⁷ Revenda, rovněž jako Tůma pod pojmem nezávislost rozumí nezávislost centrální banky na vládě a vládní exekutivě.²⁸

Nezávislost jako takovou lze členit podle různých kritérií. Podle možnosti centrální banky autonomně rozhodovat o použití nástrojů a stanovení cílů měnové politiky rozlišujeme nezávislost instrumentální (operativní) a cílovou.

Instrumentální nezávislost představuje volnost centrální banky při výběru nástrojů měnové politiky a způsobu jejich použití, za účelem dosažení konkrétních cílů, které jsou v tomto případě stanoveny mimo centrální banku, zpravidla vládou.

Cílová nezávislost vyjadřuje oprávnění centrální banky k stanovení konkrétního cíle měnové politiky. Ten může být určen výlučně centrální bankou, po dohodě vlády a centrální banky, či zcela mimo centrální banku.

²⁶HRNČÍŘ, Miroslav. *Měnová teorie a politika*. Vyd. 1. Ostrava: Vysoká škola finanční a správní, 2010, s. 21.

²⁷Tamtéž s. 21.

²⁸ŠMÍDKOVÁ, Klára-TŮMA, Zdeněk. Soudobé evropské pojetí nezávislosti centrální banky. *Finance a úvěr*, 1999, roč. 49, č. 9, s. 507-525.

Jiné členění se nabízí podle pohledu na oblasti, ve kterých by se centrální banky měly vyznačovat vysokou mírou nezávislosti. V tomto smyslu lze nezávislost členit na politickou, ekonomickou a finanční.

Pro posuzování politické nezávislosti je důležité zejména zkoumat způsob jmenování a možnost odvolání členů orgánů centrální banky s rozhodovací pravomocí, délku jejich funkčního období, možnost opětovného jmenování a nutnost případného schvalování měnověpolitických rozhodnutí centrální banky třetími osobami. Na politickou nezávislost by dále mělo výrazný vliv členství představitelů vlády ve vedení centrální banky, které by pro její dosažení mělo být výslovně vyloučeno. Ohrožení politické nezávislosti rovněž představuje možnost konfliktů mezi centrální bankou a vládou.²⁹

Ekonomickou nezávislost chápeme jako zákonem stanovené oprávnění centrální banky volit nástroje měnové politiky, kterých bude použito k dosažení stanovených cílů a výhradně stanovit podmínky poskytování úvěrů bankám. Ekonomická nezávislost má souvislost i s případnou monetizací státního dluhu, kdy přímá by měla být zakázána a pro nepřímou stanovena přísná, zákonná pravidla a hranice. Další oblastí, která spadá pod ekonomickou nezávislost, je stanovení systému měnového kurzu, které by v případě absolutní ekonomické nezávislosti spadalo do výlučné kompetence centrální banky, včetně rozhodování o způsobech ovlivnění měnového kurzu.³⁰

Poslední z uvedených druhů nezávislosti, nezávislost finanční je charakterizována způsobem sestavování rozpočtu centrální banky a pravidly upravujícími hospodaření centrální banky (zejména pravidly pro rozdělování zisku nebo hrazení ztráty z hospodaření centrální banky).³¹

Podle výše uvedených druhů nezávislosti lze koncipovat různé postavení centrální banky, „*to by se však mělo vyhnout oběma extrémům - absolutní nezávislosti na straně jedné i přílišné svázanosti s exekutivou na straně druhé. Silná závislost na politickém cyklu může měnovou politiku destabilizovat, ale extrémní nezávislost centrální banky zase vyvolává nebezpečí, že se centrální banka chová pouze ve svém vlastním zájmu, neboť nemá politickou odpovědnost.*“³²

²⁹REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovníctví*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2011, s. 87

³⁰Tamtéž s. 87.

³¹Tamtéž s. 87.

³²KLAUS, Václav. *Předmluva*. In LOUŽEK, Marek (ed). *Právní postavení centrální banky v demokratickém státě*. Praha: CEP, 2000, s. 8.

Zásadní otázkou spojenou s nezávislostí centrální banky je rozlišování mezi nezávislostí právní-de iure, vyplývající z právních předpisů upravujících postavení centrální banky, a nezávislostí skutečnou-de facto, která vyplývá ze skutečného dodržování právních předpisů.

2.2 Odpovědnost, transparentnost a kredibilita

S pojmem nezávislosti centrální banky je neoddiskutovatelně spojen i pojem odpovědnosti, někdy označovaný jako skládání účtů. Přestože tyto dva pojmy stojí ve vzájemném protikladu, pro optimální konstrukci právního rámce musí být vzájemně vybalancovány. Pokud by tomu tak nebylo, hrozila by ztráta optimálního postavení centrální banky.

V případě konstrukce vysoké míry odpovědnosti si lze jen stěží představit koncept její nezávislosti. Opačný případ, tedy absolutní neodpovědnost centrální banky (zákonem neupravená povinnost centrální banky skládat účty) by po určité době vedla k hrozbě, že centrální banka se začne chovat jako utržená ze řetězu, což by mělo za následek opět změnu jejího zákonného postavení směřující k minimalizaci její nezávislosti.

Kysilka považuje za dlouhodobé řešení tohoto problému přidělení každé konkrétní kompetenci, s níž centrální banka disponuje s určitou mírou nezávislosti konkrétní míru odpovědnosti.³³

Nalezení určité vyvážené kombinace nezávislosti a odpovědnosti je však v praxi velmi obtížné. Často bývá nalézáno jako stanovení odpovědnosti centrální banky za dosažení hlavního cíle měnové politiky, definovaného jiným subjektem než centrální bankou.

V některých teoriích lze nalézt teze, že centrální banka je odpovědná veřejnosti. S tímto tvrzením však nelze souhlasit, neboť veřejnost nemá žádnou reálnou možnost kontroly politiky centrální banky.

V tomto smyslu ale drtivá většina autorů konstruuje pojem transparentnosti centrální banky. Transparentnost lze definovat jako otevřenost, přístupnost a srozumitelnost politiky centrální banky.

³³KYSILKA, Pavel. *Právní postavení centrální banky*. In LOUŽEK, Marek (ed). *Právní postavení centrální banky v demokratickém státě*. Praha: CEP, 2000, s. 39

Realizace transparentnosti je zpravidla prováděna pomocí zveřejňování detailních informací spojených s prováděnou měnovou politikou a měnověpolitickými rozhodnutími. Základem pro transparentnost politiky centrální banky je zveřejňování konečného cíle a způsobu jakým ho bude dosahováno. Centrální banka veřejnosti detailně objasňuje jednotlivé kroky a důvody které k nim vedly.

S transparentností je úzce spojena poslední charakteristika měnově-politického rámce. Jedná se o kredibilitu, či česky důvěryhodnost centrální banky. Spojitost mezi transparentností a kredibilitou centrální banky je poměrně logická, protože důvěryhodná politika se dá stěží představit, pokud nebude veřejnosti známa a zcela srozumitelná. Kreditibilní je taková centrální banka, které veřejnost věří, že udělá vše, co bylo proklamováno.³⁴ Cesta ke kredibilitě centrální banky je během na dlouhou trať. Její dosažení je závislé na měnové politice v delším horizontu, zejména na dosahování vytyčených cílů a dostatečné transparentnosti. Největším přínos kredibility centrální banky tkví v možnosti dosahování cílů měnové politiky s co nejmenšími náklady a v možnosti ovlivňovat reálné ekonomické procesy pomocí ovlivnění psychologické stránky veřejnosti.³⁵

³⁴HRNČÍŘ, Miroslav. *Měnová teorie a politika*. Vyd. 1. Ostrava: Vysoká škola finanční a správní, 2010, s. 27.

³⁵KYSILKA, Pavel. *Právní postavení centrální banky*. In LOUŽEK, Marek (ed). *Právní postavení centrální banky v demokratickém státě*. Praha: CEP, 2000, s. 39.

3 Česká národní banka

V této kapitole bude analyzováno postavení ČNB, jehož základy jsou zakotveny v Ústavě ČR a blíže určeny zákonem č.6/1993 Sb. ve znění pozdějších předpisů (dále jen ZČNB). Analýza právního postavení bude vycházet z teoretických základů popsaných v minulé kapitole. Nejdříve tak bude popsáno obecné postavení ČNB, a hlediska cílové a instrumentální nezávislosti.

Dále provedeme analýzu politických, ekonomických a finančních charakteristik nezávislosti ČNB. Tato analýza bude vycházet jednak z platného a účinného znění ZČNB, jednak ze znění tohoto zákona po předpokládaném přijetí návrhu novely tohoto zákona, s jejíž účinností se počítá od 1.1.2013. Důraz bude kladen zejména na oblasti, které způsobovaly názorové střety, a jejich řešení, a to jak z pohledu *de lege lata*, tak z pohledu *de lege ferenda*.

Okrajově v této kapitole bude zmíněna i slučitelnost národních právních předpisů upravujících postavení ČNB se SEU, SFEU a Statutem ESCB a ECB, která je poté podrobněji rozebrána v kapitole pojednávající o Evropské centrální bance.

3.1 Postavení ČNB

Základní ukotvení ČNB se nachází v hlavě VI., článku 98, Ústavy ČR. Dle článku 98 Ústavy je *Česká národní banka ústřední bankou státu. Hlavním cílem její činnosti je péče o cenovou stabilitu a do její činnosti lze zasahovat pouze na základě zákona.*

Názory na ústavní zakotvení centrální banky se různí. Bažantová v tomto smyslu hovoří o nestandardním zakotvení ČNB, které je spíše výjimečné.³⁶ Dle Pavlíčka zařazení článku o ČNB do Ústavy zpochybňuje tradiční dogma o tripartitní dělbě moci.³⁷

Ústavní zakotvení je však pouze rámcové, když stanoví že ČNB je ústřední bankou státu a definuje její hlavní cíl, kterým je cenová stabilita, a určuje, že do její činnosti je možné zasahovat pouze zákonem.

Ústava ČR však nikde explicitně nestanoví, že ČNB je nezávislá, jako je tomu u NKÚ. Její nezávislé postavení dovodil Ústavní soud „*teleologickým výkladem pojmu*

³⁶BAŽANTOVÁ, Ilona. *Nestandardní právní zakotvení ČNB*. In LOUŽEK, Marek (ed). *Právní postavení centrální banky v demokratickém státě*. Praha: CEP, 2000, s.20.

³⁷PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda*. 2. podstatně rozš. a dopl. vyd. Praha: Linde, 2008, s. 699.

péče o stabilitu měny a systematickým výkladem hlavy VI. Ústavy ČR, kde je úprava ČNB oddělena od úpravy moci zákonodárné a výkonné, lze dojít k závěru, že smyslem zakotvení ústřední banky státu v Ústavě ČR vůbec a ve zvláštní hlavě Ústavy ČR zvláště bylo právě vytvoření ústavního rámce pro její fungování nezávisle na moci zákonodárné a výkonné.“³⁸

Postavení, působnost a další podrobnosti týkající se ČNB přenechává Ústava ČR zákonu. Tímto zákonem je ZČNB, který ČNB definuje jako ústřední banku ČR a orgán vykonávající dozor nad finančním trhem se statutem právnické osoby, která má postavení veřejnoprávního subjektu, nepodléhající zápisu do obchodního rejstříku a které jsou svěřeny kompetence správního úřadu v rozsahu stanoveném ZČNB a zvláštními právními předpisy. „Česká národní banka hospodaří samostatně s „odbornou péčí“ s majetkem, který jí byl svěřen státem (§1 odst. 4 ZČNB), vedle toho hospodaří s vlastním majetkem získaným z podnikání: ze svých výnosů hradí nezbytné náklady na svoji činnost, vytvořený zisk používá k doplňování rezervního fondu a dalších fondů vytvářených ze zisku a k ostatnímu použití v rozpočtované výši; zbývající zisk odvádí do státního rozpočtu (47 odst. 2 ZČNB).“³⁹

Podle ZČNB má tedy ČNB postavení:

- ústřední banky ČR,
- správního úřadu,
- podnikatel v oblasti bankovníctví.

3.2 Cíle a kompetence ČNB

Druhý paragraf ZČNB stanoví již ústavně zakotvený hlavní cíl ČNB, kterým je péče o cenovou stabilitu. V případě, že tím nebude dotčen hlavní cíl, podporuje ČNB obecnou hospodářskou politiku vlády vedoucí k udržitelnému hospodářskému růstu.

V tomto bodě spatřuji potenciální třecí plochu mezi vládou a ČNB, neboť úkol centrální banky podporovat obecnou hospodářskou politiku vlády vedoucí k udržitelnému hospodářskému v případě, že tím nebude dotčen hlavní cíl, se jeví být problémovým v okamžiku nesouladných názorů vlády a bankovní rady na

³⁸Nález Ústavního soudu ze dne 20. června 2001, sp. zn. Pl. ÚS 59/2000, 278/2001 Sb.

³⁹SLÁDEČEK, Vladimír, Vladimír MIKULE a Jindřiška SYLLOVÁ. *Ústava České republiky: komentář*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2007, s. 824.

hospodářskou politiku vlády. V praxi si lze představit hospodářskou politiku vlády, která však dle názoru erudovaných členů bankovní rady nemusí vést k udržitelnému hospodářskému růstu, a přesto nemusí být případnou podporou takovéto hospodářské politiky bezprostředně dotčen hlavní cíl centrální banky v podobě cenové stability. Vláda může být ve snaze udržet se u moci i po dalších volbách motivována provádět krátkodobou expanzivní hospodářskou politiku, na kterou bude mít jak vláda, tak představitelé centrální banky rozdílný pohled. Takový úkol by tedy mohl být potenciálním ohrožením nezávislosti centrální banky, způsobeným případným nátlakem vlády na podporu své hospodářské politiky.

De lege ferenda se počítá i se začleněním podpory obecné hospodářské politiky v EU se záměrem přispět k dosažení cílů EU. „*Uvedená povinnost je dosud obsažena v Čl. II zákona č. 442/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 166/1993 Sb., o Nejvyšším kontrolním úřadu, ve znění pozdějších předpisů, ve znění zákona č. 127/2002 Sb. Tento článek, do právního řádu zařazený ještě před vstupem ČR do EU, který měl tehdy odloženou účinnost, je z důvodu přehlednosti právní úpravy zrušován a obsah jeho ustanovení je zakotven přímo v § 2 odst. 1 zákona.*“⁴⁰

§2 odst. 2 ZČNB stanoví konkrétní kompetence, které má ČNB k dispozici a jež může užívat v souladu s hlavním cílem.

ČNB tak především:

- „a) určuje měnovou politiku,
- b) vydává bankovky a mince,
- c) řídí peněžní oběh, platební styk a zúčtování bank, poboček zahraničních bank a spořitelních a úvěrních družstev, pečuje o jejich plynulost a hospodárnost a podílí se na zajištění bezpečnosti, spolehlivosti a efektivnosti platebních systémů a na jejich rozvoji,
- d) vykonává dohled nad osobami působícími na finančním trhu, provádí analýzy vývoje finančního systému, pečuje o bezpečné fungování a rozvoj finančního trhu v České republice a přispívá ke stabilitě jejího finančního systému jako celku,
- e) provádí další činnosti podle ZČNB a podle zvláštních právních předpisů.“⁴¹

⁴⁰Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění ZČNB [online]. [cit. 2012-07-25]. Dostupná na <www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/legislativa/konzultacni_materialy_a_navrhy/download/zakon_o_cnb_oduvodneni.pdf>

⁴¹ Zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů

Ze znění §2 odst. 2 písm. a) vyplývá oprávnění určovat měnovou politiku. Z této dikce lze dovést, že ČNB má absolutní cílovou nezávislost. V podmínkách cílování inflace je tedy právě ČNB subjektem, který je oprávněn explicitně stanovit a veřejně vyhlášovat kvantifikovaný inflační cíl.

Pokud jde o cílovou nezávislost, disponovala ji ČNB již od přijetí ZČNB, nicméně stala se trnem v oku vládě a Parlamentu, což se projevilo novelizací ZČNB zákonem č. 442/2000 Sb., který nově stanovil, že ČNB stanoví inflační cíl po dohodě s vládou. Toto ustanovení bylo podobně jako některá další zrušeno nálezem ústavního soudu, který dovozoval z čl. 98 Ústavy ČR, že „*ČNB je nezávislá při plnění ústavních funkcí na exekutivě a legislativě v míře, která zajišťuje splnění jejího hlavního poslání a je vybavena možností měnově-politického uvážení při volbě nástrojů a opatření k dosažení cíle.*“⁴²

Z nálezu Ústavního soudu vyplývá, že je cílová nezávislost dovozována již z Ústavy a nikoliv ze samotného ZČNB, a její změna by byla možná pouze změnou Ústavy. Domnívám se, že takovýto závěr není správný a že ani cílem ústavodárce nebylo vytvoření jakési 4. moci, zejména pokud uvážíme způsob ustavování členů bankovní, vzniká nám výrazný demokratický deficit instituce, která je oprávněna sama sobě určovat cíl.

Rovněž z pohledu ekonomických teorií není nutné, aby centrální banka disponovala cílovou nezávislostí. Naopak je preferována spíše možnost stanovení inflačního cíle mimo centrální banku, či po dohodě centrální banky s vládou.

3.3 Bankovní rada ČNB a měnověpolitické rozhodování

Úprava bankovní rady ČNB je obsažena v §5 až §8 ZČNB, který definuje bankovní radu jako nejvyšší řídicí orgán ČNB. „*Bankovní rada určuje měnovou politiku a nástroje pro její uskutečňování a rozhoduje o zásadních měnově politických opatřeních České národní banky a opatřeních v oblasti dohledu nad finančním trhem.*“⁴³

⁴²SLÁDEČEK, Vladimír, Vladimír MIKULE a Jindřiška SYLLOVÁ. *Ústava České republiky: komentář*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2007, s. 824.

⁴³Zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů.

Další pravomoci bankovní rady ČNB stanoví §5 odst. 2 ZČNB, podle něhož mezi další pravomoci bankovní rady patří zejména:

- a) stanovení zásad činnosti a obchodů ČNB,
- b) schvalování rozpočtu ČNB,
- b) stanovení organizačního uspořádání a působnosti organizačních jednotek ČNB,
- c) stanovení druhů fondů ČNB, jejich výše a použití,
- d) výkon práv a povinností vyplývajících z pracovněprávních vztahů vůči zaměstnancům ČNB.
- e) udělování souhlasu k podnikatelské činnosti zaměstnanců České národní banky,
- f) stanovení mzdových a dalšího požitků guvernéra
- g) rozhodování o rozkladech proti rozhodnutím ČNB v prvním stupni.

Bankovní radu tvoří guvernéř, viceguvernéř a 4 další členové. Celkem má tedy bankovní rada 7 členů, kteří jsou do funkce jmenováni prezidentem na 6leté funkční období. Bližší postavení členů bankovní rady, požadavky na výkon funkce člena bankovní rady, jakož i možnost odvolání z funkce člena bankovní rady je blíže popsána v podkapitole 3.4 Politická nezávislost ČNB, proto již zde nebude více rozváděno.

Z pohledu měnové politiky je zásadní zejména oprávnění bankovní rady rozhodovat o nastavení úrokových sazeb. O nastavení úrokových sazeb bankovní rada rozhoduje na svých jednáních, která v současné době probíhají 8 krát ročně, a zpravidla tak aby následovala v krátkém časovém období po zveřejnění údajů rozhodujících pro nastavení úrokových sazeb.

Jednání bankovní rady se dělí do dvou částí. První částí se účastní nejen členové bankovní rady, ale i ekonomičtí experti ČNB z řad jejích zaměstnanců. „*Na druhé, tzv. uzavřené části jednání jsou přítomni členové bankovní rady, ředitel sekce měnové a statistiky, ředitel sekce kancelář, tiskový mluvčí a jeden z poradců, který je pověřen sepsáním záznamu z diskuze.*“⁴⁴

Hlavními podklady pro rozhodnutí bankovní rady jsou situační zpráva o měnovém a hospodářském vývoji, měnověpolitické doporučení a stanovisko jednoho z poradců. Na úvod jednání bankovní rady je projednávána situační zpráva o měnovém a hospodářském vývoji, po jejíž prezentaci následuje diskuze nad návrhy sekce měnové

⁴⁴*Jak ČNB rozhoduje o nastavení úrokových sazeb - DUM* [online]. [cit. 2012-07-25]. Dostupné na <dum.rvp.cz/materialy/stahnout.html?s=mdpdfly>

a statistiky, která je uzavřena samostatným návrhem doporučení sekce měnové a statistiky na optimální měnověpolitické opatření. Na závěr jednání bankovní rady, již při uzavřeném jednání probíhá podrobná diskuze členů bankovní rady nad situační zprávou a možnými riziky, která je zakončena hlasováním o měnově politickém opatření.

*„Toto hlasování nemusí být vždy jednotné a konečné rozhodnutí se může lišit jak od vyznění aktuální prognózy, tak i od měnověpolitického doporučení Sekce měnové a statistiky.“*⁴⁵ Bankovní rada je usnášeníschopná za přítomnosti guvernéra, či jím pověřeného viceguvernéra a nejméně 3 dalších členů. Pokud by při rozhodování o měnověpolitickém opatření došlo k rovnosti hlasů je rozhodující hlas guvernéra.⁴⁶

Odhlasovaná měnověpolitická opatření ČNB jsou neprodleně oznamována a vysvětlována tak, aby bylo naplněno hledisko transparentnosti a kredibility centrální banky. Na zveřejňování měnověpolitických opatření je poměrně zajímavé, že jsou velmi detailně komunikována a podrobně vysvětlována v případě, že došlo k jejich změně. Pokud však byla měnověpolitická opatření ponechána beze změny, nejsou zpravidla podrobně vysvětlována, přestože z pohledu transparentnosti centrální banky by měla být vysvětlována stejným způsobem jako měnověpolitická opatření přinášející změnu.

3.4 Politická nezávislost ČNB

Na úvod si krátce připomeňme, jaké oblasti budou předmětem zkoumání. Bude se jednat o způsob jmenování a možnost odvolání členů bankovní rady, délku jejich funkčního období a možnost opětovného jmenování, schvalování měnové politiky parlamentem či vládou, potenciální členství členů vlády v bankovní radě a možnost konfliktů mezi centrální bankou a vládou.

Politická nezávislost je upravena především v části druhé (organizace ČNB) a třetí (vztah k vládě a dalším orgánům) ZČNB.

⁴⁵*Jak se bankovní rada ČNB rozhoduje.* ČNB. [online]. [cit. 2012-07-25]. Dostupné na <www.cnb.cz/cs/menova_politika/br_zapisy_z_jednani/jak_se_br_rozhoduje.html>

⁴⁶*Jak ČNB rozhoduje o nastavení úrokových sazeb - DUM* [online]. [cit. 2012-07-25]. Dostupné na <dum.rvp.cz/materialy/stahnout.html?s=mdpdlay>

Nyní už tedy k jednotlivým kritériím politické nezávislosti:

1) způsob jmenování a možnost odvolání členů bankovní rady

De lege lata je jmenování všech členů bankovní rady, včetně guvernéra a viceguvernéru samostatnou pravomocí Prezidenta ČR. Jedná se o ústavně zakotvené oprávnění prezidenta, nepodléhající kontrasignaci. I zde se však zákon 442/2000 Sb. pokusil o změnu a § 6 ZČNB rozšířil o znění guvernéra, viceguvernéra a ostatní členy bankovní rady navrhuje vláda.

Jednalo se však o poměrně naivní pokus omezení pravomocí Prezidenta ČR. Pokud by zákonodárce chtěl změnit způsob jmenování členů bankovní rady je jediným možným způsobem změna Ústavy ČR. Za předpokladu provedení změny tímto způsobem nelze nic namítat, neboť by se jednalo o legitimní užití oprávnění zákonodárce.

Konstrukce jmenování členů bankovní rady vládou, či na návrh vlády není nijak neobvyklá, přestože dle právního hlediska by toto oprávnění mělo náležet spíše moci zákonodárné.⁴⁷

Přes legitimnost úvah o jmenování členů bankovní rady na návrh vlády, vládou, či parlamentem si dovolím oponentní stanovisko. Osobně jsem zastáncem současného stavu, neboť se domnívám, že právě jmenování členů bankovní rady prezidentem zaručuje účinnou a nezávislou měnovou politiku bez politických tlaků. Lze si představit i jinak konstruované způsoby jmenování členů bankovní rady, které nepředstavují ohrožení nezávislosti ČNB.

Hrozbu však spatřuji obzvláště v případném samostatném oprávnění vlády ke jmenování členů bankovní rady. Domnívám se, že v takovém případě by měnová politika byla čistě nástrojem vlády a její případné selhání by bylo následně interpretováno jako důvod pro opětovné omezení nezávislosti centrální banky z důvodu neuspokojivé měnové politiky.

Dosavadní stav však vytváří určitý fungující systém brzd a protivah, kdy centrální banka musí spolupracovat s vládou, avšak není na ní závislá, neboť případné opětovné jmenování členů bankovní rady není závislé na politických preferencích a úslužnosti vůči vládě, ale na odborných kvalitách.

⁴⁷BAŽANTOVÁ, Ilona. *Nestandardní právní zakotvení ČNB*. In LOUŽEK, Marek (ed). *Právní postavení centrální banky v demokratickém státě*. Praha: CEP, 2000, s. 24.

Za zmínění jistě stojí i opačný názor Pavla Kysilky, bývalého viceguvernéra ČNB, podle něhož stojí za zvážení rozdělení procesu jmenování členů bankovní rady mezi více ústavních orgánů či institucí, podobně jako je tomu u ECB, a otevření otázky svázání způsobu jmenování členů bankovní rady se skládáním účtů za činnost centrální banky.

ZČNB rovněž v §6 odst. 7 stanoví kvalifikační požadavky na členy bankovní rady. Členem bankovní rady tedy může být pouze bezúhonný občan ČR s plnou způsobilostí k právním úkonům a ukončeným vysokoškolským vzděláním, který je uznávanou a zkušenou osobností v měnových záležitostech a rovněž v oblasti finančního trhu. Návrh novely ZČNB zmírňuje odborné kvalifikační požadavky, když odstraňuje kumulaci odborností v oblastech měnových záležitostí a finančního trhu.

Odvolání člena bankovní rady upravuje ZČNB v §6 odst. 11 a 12. Odvolání člena bankovní rady je ve výlučné kompetenci Prezidenta ČR, který odvolá člena bankovní rady v případě neslučitelnosti funkce člena bankovní rady s funkcí či činností uvedou v § 6 odst. 6 ZČNB, v případě ztráty bezúhonnosti a v případě ztráty nebo omezení způsobilosti k právním úkonům. Prezident rovněž může odvolat člena bankovní rady, pokud nevykonává funkci člena bankovní rady po dobu delší než 6 měsíců.

Podmínky pro odvolání guvernéra jsou stanoveny mírně odlišně než u ostatních členů bankovní rady. Podle § 6 odst. 13 ZČNB odvolá prezident guvernéra v případě, že již nesplňuje podmínky pro výkon funkce, nebo dopustil-li se vážného pochybení. Pro případ nevykonávání funkce guvernérem po dobu delší než 6 měsíců ZČNB obsahuje oprávnění prezidenta jej odvolat, stejně jako je tomu u ostatních členů bankovní rady.

Platné a účinné znění ZČNB upravující odvolání členů bankovní rady a guvernéra z jejich funkcí není slučitelné s právními předpisy EU, z tohoto důvodu novela ZČNB zamýšlí úpravu do slučitelné podoby. Nicméně ani znění po přijetí zamýšlené novely neodstraňuje všechny důvody neslučitelnosti, o čemž bude ale blíže pojednáno v kapitole zabývající se nezávislostí nezávislosti ECB.

2) možnost opětovného jmenování členů bankovní rady a délka jejich funkčního období

ZČNB připouští možnost opětovného jmenování členů bankovní rady, je však limitována, neboť nikdo nesmí zastávat funkci člena bankovní rady více než dvakrát.

Funkční období členů bankovní rady je šestileté. De lege ferenda by bylo možné uvažovat o vyloučení možnosti opětovného jmenování a prodloužení funkčního období členů bankovní rady, čímž by došlo k naprostému vyloučení potenciálního ovlivňování ze strany jmenujících orgánů, které by mohly případné opětovné jmenování podmiňovat určitým způsobem výkonu funkce.

3) členství představitelů vlády ve vedení centrální banky

Možnost členství členů vlády v bankovní radě ZČNB v ustanovení §6 odst. 6 explicitně vylučuje, když stanoví neslučitelnost funkce člena bankovní rady s funkcí člena vlády. S členstvím v bankovní radě je neslučitelná i funkce poslance zákonodárského sboru a členství v řídicích, dozorčích a kontrolních orgánech jiných bank a podnikatelských subjektů a výkon samostatné výdělečné činnosti, s výjimkou činnosti vědecké, literární, publicistické, umělecké a pedagogické a s výjimkou správy vlastního majetku. Členství v bankovní radě je dále neslučitelné s jakoukoliv činností, která může způsobit střet zájmů mezi prováděním této činnosti a členstvím v bankovní radě.

Takovéto zákonné ustanovení je zárukou a ochranou nezávislosti před případným přímým ovlivňováním činnosti ČNB vládou. Na druhé straně mezi centrální bankou a vládou musí být spolupráce.

K zajištění účinné spolupráce zakotvuje ZČNB oprávnění ministra financí či jiného pověřeného člena vlády účastnit se jednání bankovní rady s poradním hlasem a oprávnění předkládat bankovní radě návrhy k projednání. Guvernér ČNB nebo jím určený viceguvernér je oprávněn účastnit se s poradním hlasem zasedání vlády.

4) schvalování měnové politiky vládou či parlamentem

ZČNB v platném a účinném znění neobsahuje žádné ustanovení, které by vládě či parlamentu umožňovalo schvalování či jiné vměšování do měnové politiky, prováděné centrální bankou. V některých případech však bývá takto hodnocen §3 ZČNB, který ukládá ČNB povinnost podávat Poslanecké sněmovně Parlamentu nejméně dvakrát ročně zprávu o měnovém vývoji a povinnost informovat nejméně jednou za 3 měsíce o měnovém vývoji veřejnost.

Dále z §3 vyplívá oprávnění Poslanecké sněmovny požadovat od ČNB mimořádnou zprávu o měnovém vývoji na základě svého usnesení a oprávnění vyžádat si doplnění zprávy o měnovém vývoji. V případě usnesení o předložení mimořádné zprávy musí být v usnesení uvedeno co má tato mimořádná zpráva obsahovat. Pokud si

Poslanecká sněmovna vyžádá doplnění zprávy, musí ČNB doplněnou zprávu předložit do 6 týdnů od žádosti. Toto doplnění musí odpovídat požadavku, který vnesla Poslanecká sněmovna.

Takovéto oprávnění Poslanecké sněmovny vyžádat si mimořádnou zprávu o měnovém vývoji, či doplněnou zprávu o měnovém vývoji může být považováno za zdroj potenciálního ohrožení nezávislosti ČNB, avšak zároveň je spojeno s otázkou skládání účtů ČNB za svou činnost.

Přestože toto zákonné ustanovení nepovažují za zdroj ohrožení nezávislosti centrální banky, domnívám se, že de lege ferenda by byla možná jeho úprava. Obavy z možného ohrožení nezávislosti by bylo možné odstranit přesným vymezením obsahu zprávy o měnovém vývoji a oprávnění Poslanecké sněmovny žádat její doplnění omezit pouze na případy, kdy zpráva předložená ČNB nebude odpovídat tomuto zákonnému vymezení.

Oblast informování veřejnosti by rovněž v budoucnu mohla doznat legislativních změn, neboť je žádoucí explicitně stanovit minimální rozsah informací, které by měly být veřejnosti sdělovány, přestože z faktického pohledu je rozsah informací zveřejňovaných ČNB vysoce nadstandardní. *„ČNB různými prostředky informuje veřejnost o podstatě svého měnověpolitického režimu, o výši inflačního cíle, o prognózách inflace a jejich rizicích i o provedených měnověpolitických opatřeních a důvodech, které ČNB vedly k těmto opatřením. K informování veřejnosti ČNB využívá nejen pravidelné čtvrtletní Zprávy o inflaci, které předkládá Poslanecké sněmovně Parlamentu a vyvěšuje na své webové stránce, ale i záznamy z měnověpolitických jednání bankovní rady ČNB, tiskové konference, články a rozhovory v tisku a dalších médiích, přednášky, vystoupení členů bankovní rady ČNB apod.“*⁴⁸

3.5 Finanční nezávislost ČNB

Míra finanční nezávislosti je závislá především na stupni hospodářské samostatnosti, která je určena zejména způsobem sestavování a schvalování rozpočtu a pravidly pro rozdělování zisku či ztráty z hospodaření centrální banky.

⁴⁸ *Měnová politika ČNB: Principy, procedury, nástroje.* ČNB. [online]. [cit. 2012-07-26]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/o_cnb/publikace/download/10065_CNB_Fact_sheet_2010_CZ_web.pdf

ZČNB upravuje hospodaření ČNB zejména v §47 a §48 části desáté, nazvané hospodaření ČNB. Doplnění je pak obsaženo v §5, který obsahuje pro finanční nezávislost zásadní oprávnění bankovní rady schvalovat rozpočet ČNB a stanovit druhy fondů ČNB, jejich výši a použití [§5 odst. 2 písm. a,c) ZČNB].

Rozpočet musí být dle §47 členěn tak, aby z něj byly zřejmé výdaje na pořízení majetku a výdaje na provoz ČNB. Náklady na činnost ČNB jsou hrazeny z jejich výnosů a vytvořený zisk používán k doplnění rezervního fondu a dalších fondů vytvářených na základě rozhodnutí bankovní rady ze zisku a k ostatnímu použití zisku v rozpočtované výši. Případný zbývající zisk je odváděn do státního rozpočtu.

Pokud se týká pravidel pro sestavování a schvalování rozpočtu disponuje ČNB širokou mírou finanční nezávislosti, která byla rovněž terčem změny ZČNB zákonem 442/2000 Sb., kdy mělo dojít k rozdělení rozpočtu ČNB na dvě části. Jednu část měl tvořit rozpočet pro činnost vykonávanou pro zabezpečení hlavního cíle ČNB, který dále schvalovala bankovní rada ČNB. Druhou část měl poté tvořit provozní a investiční rozpočet, kde byla pravomoc bankovní rady ČNB omezena pouze na jeho sestavení, schválení příslušelo Poslanecké sněmovně.

Takovýto způsob schvalování a sestavování rozpočtu byl Ústavním soudem shledán v rozporu s Ústavou ČR, neboť takovéto rozdělení rozpočtu není proveditelné a mohlo by ohrozit finanční nezávislost ČNB.

Nedostatek současného znění zákona však lze shledat v nestanovení pravidel pro krytí případné ztráty ČNB. Bažantová analogií dovozuje, že ztráta ČNB se hradí z nerozděleného zisku z minulých období, z rezervního fondu a v případě jeho nedostatečné výše ze základního kapitálu.⁴⁹

Otázka základního kapitálu představuje další problém, neboť ani jeho výše není zákonem definována. De lege ferenda by tedy zákonem měla být stanovena rovněž výše základního kapitálu.

Další oblast charakterizující finanční nezávislost představuje kontrola hospodaření centrální banky. ZČNB stanoví ČNB povinnost předkládat roční zprávu o hospodaření Poslanecké sněmovně, která tuto zprávu může schválit, vzít na vědomí, či odmítnout.

⁴⁹BAŽANTOVÁ, Ilona. *Nestandardní právní zakotvení ČNB*. In LOUŽEK, Marek (ed). *Právní postavení centrální banky v demokratickém státě*. Praha: CEP, 2000, s. 31.

V případě odmítnutí zprávy o hospodaření ČNB Poslaneckou sněmovnou má ČNB povinnost předložit zpřesněnou a doplněnou zprávu podle požadavků Poslanecké sněmovny. Toto schvalování roční zprávy o hospodaření ČNB poslaneckou sněmovnou je předmětem opětovné kritiky ze strany ECB.⁵⁰

Navrhovaná novela však tento nesoulad neodstraňuje, neboť dle předkladatelů se jedná o neopodstatněnou výtku. Odstranění pravomoci Poslanecké sněmovny žádat doplnění a zpřesnění zprávy o hospodaření ČNB by znamenalo snížení odpovědnosti ČNB za své hospodaření spojené především se ztrátou transparentnosti Poslanecká sněmovna nemá ani žádné sankční mechanismy, které by v případě neuspokojivého hospodaření mohla uplatňovat. Lze tedy uzavřít, že je žádoucí aby Poslanecká sněmovna, potažmo veřejnost měla přístup k informacím o hospodaření ČNB, čímž však v žádném případě nedochází k zásahu do její nezávislosti

ZČNB rovněž ČNB ukládá vést účetnictví podle zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů. Účetní závěrka podléhá ověření jedním či více nezávislými auditory, určenými dohodou bankovní rady a ministra financí. Schválená a ověřená závěrka je poté předávána Poslanecké sněmovně a zveřejňována.

Hospodaření ČNB dále podléhá i kontrole nezávislého kontrolního úřadu, neboť na základě již několikrát zmiňovaného zákona č. 442/2000 Sb., je NKÚ oprávněn vykonávat kontrolu hospodaření ČNB, nejedná-li se o činnosti vykonávané při zabezpečování hlavního cíle ČNB.

Z výše uvedeného vyplývá, že ČNB disponuje širokou mírou finanční nezávislosti, která by se v případě odstranění výtek ze strany ECB ještě zvýšila. Dle mého názoru je však současný stav právní úpravy v tomto směru plně dostačující, a žádoucí je spíše zákonná úprava základního kapitálu.

3.6 Ekonomická nezávislost ČNB

Ekonomická nezávislost je charakterizována zejména jako nezávislost při výběru a způsobu použití nástrojů měnové politiky a stanovení podmínek za jakých budou poskytovány úvěry bankám. Pro ekonomickou nezávislost je rovněž nutné, aby bylo zakázáno přímé úvěrování vlády centrální bankou a nepřímé úvěrování podléhalo

⁵⁰ EVROPSKÁ CENTRÁLNÍ BANKA. *Stanovisko ECB ze dne 31. května 2012 k zákonu o České národní bance (CON/2012/44)* [online]. 2012, 24.7.2012 [cit. 2012-07-24]. Dostupné na <www.ecb.int/ecb/legal/pdf/cs_opinion_con_2012_44_f_sign.pdf>

přísným zákonným limitům. Pod oblast ekonomické nezávislosti rovněž spadá stanovení systému měnového kurzu.

Podle ZČNB jsou měnové nástroje plně v kompetenci ČNB. Takovýto závěr vyplývá ze znění §23 ZČNB, který ČNB svěřuje stanovení úrokových sazeb, rámce, splatnosti a dalších podmínek obchodů, které je ČNB oprávněna provádět podle ZČNB či podle jiných právních předpisů.

Těmito obchody se rozumí zejména:

- vedení účtů a přijímání vkladů bank (§27 ZČNB),
- nákup a prodej směnek, státních dluhopisů nebo jiných cenných papírů se státní zárukou (§28 ZČNB),
- poskytování úvěrů bankám (§29 ZČNB).

Rovněž stanovení povinných minimálních rezerv (§25 a §26 ZČNB) je ve výlučné kompetenci ČNB.

Přímé a nepřímé úvěrování vlády je upraveno v §30 odst. 2 ZČNB, který ČNB explicitně stanoví zákaz poskytování návratných finančních prostředků a jiné finanční pomoci ČR, jejím orgánům, územním samosprávným celkům, veřejnoprávním subjektům a právnickým osobám pod kontrolou státu, územních samosprávných celků, nebo veřejnoprávního subjektu, s výjimkou bank, a to i nákupem dluhopisů od těchto subjektů, jsou-li jejich emitenty.

Jedinou oblastí, charakterizující stupeň ekonomické nezávislosti, která není ve výlučné kompetenci ČNB je dle ZČNB oblast stanovení systému měnového kurzu, neboť dle §35 písm. a) ZČNB režim kurzu české měny k cizím měnám stanoví ČNB po projednání s vládou tak, aby nebyl ohrožen hlavní cíl ČNB.

Po zkoumání jednotlivých oblastí ekonomické nezávislosti lze tvrdit, že ČNB disponuje téměř absolutní ekonomickou nezávislostí, která má jediné omezení, a to v případě stanovení režimu měnového kurzu.

Přestože současná úprava co se týče ekonomické nezávislosti je dostačující připravovaná novela ZČNB počítá s legislativními úpravami. Tyto úpravy jsou však motivovány zejména upuštěním od institutu opatření ČNB, precizováním znění jednotlivých ustanovení a v neposlední řadě slučitelností s předpisy EU.

4. Evropská centrální banka a Evropský systém centrálních bank

V souladu s článkem 119 SFEU je hospodářská a měnová politika jednou z politik EU. V rámci institucionálního členění EU za jednotnou měnovou politiku EU odpovídá ECB a ESCB. ECB jako orgán EU s právní subjektivitou vykonává a řídí měnovou politiku těch členských zemí EU, které jsou účastníky třetí etapy hospodářské a měnové unie.⁵¹ „*Naproti tomu ESCB funguje jako instituce pro koordinaci měnové politiky celé EU.*“⁵²

Podle statutu ESCB a ECB je ESCB tvořen ECB a národními centrálními bankami členských států EU. V ESCB jsou tedy sdruženy dvě skupiny centrálních bank. První skupinu tvoří centrální banky členských států EU tvořících měnovou unii, včetně ECB, která provádí jednotnou měnovou politiku, druhou skupinu tvoří centrální banky členských států EU, které se neúčastní měnové unie a podržují si každý vlastní měnovou politiku.⁵³

Postavení, cíle a úkoly ESCB upravuje SEU, SFEU a Statut ESCB a ECB.

Měnová politika unie je zaměřena na udržení cenové stability, což je i prvořadým cílem měnové politiky ESCB.

Podle článku 127 odst. 2 SFEU plní ESCB tyto základní úkoly:

- vymezuje a provádí měnovou politiku Unie,
- provádí devizové operace v souladu s článkem 219 SFEU,
- drží a spravuje oficiální devizové rezervy členských států,
- podporuje plynulé fungování platebních systémů.

Další úkolem ESCB je přispívat k řádnému řízení politik, které provádějí příslušné orgány v oblasti dohledu nad úvěrovými institucemi a stability finančního systému.

ESCB nemá vlastní rozhodovací orgány, ale jeho činnost je řízena rozhodovací orgány ECB. Těmito orgány jsou Rada guvernérů a Výkonná rada. Na některých činnostech se podílí Generální rada ECB, která se dle článku 141 odst. 1 SFEU zřizuje jako třetí rozhodovací orgán ECB.

Postavení, cíle a úkoly ECB jsou rovněž upraveny v SEU, SFEU a Statutu ESCB a ECB. Mezi postavením ECB a ESCB jsou však zásadní rozdíly. Zatímco

⁵¹TOMÁŠEK, Michal. *Evropské měnové právo*. 2. aktualiz. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2007, s.130.

⁵²Tamtéž s.138.

⁵³Tamtéž s.150.

ESCB nedisponuje právní subjektivitou, ECB podle článku 282 odst. 3 SFEU právní subjektivitu má. ECB je rovněž obsažena ve výčtu orgánů EU, ESCB nikoliv. Plněním úkolů, které smlouvy svěřují ESCB, které byly uvedeny výše, článek 9 Statutu výslovně pověřuje právě ECB, která musí zajistit, aby úkoly byly plněny její vlastní činností, či činnostmi národních centrálních bank.

4.1 Rozhodovací orgány ECB

4.1.1 Rada Guvernérů

Rada guvernérů je nejvyšším rozhodovacím orgánem ECB. Její postavení a složení je primárně upraveno v článku 129 odst. 1 SFEU a čl. 283 odst. 1 SFEU. Podrobná úprava je poté v článku 10 Statutu a úkoly vymezeny v článku 12 Statutu.

Rada guvernérů se skládá z členů Výkonné rady a z guvernérů národních centrálních bank států, jejichž měnou je euro. Základním úkolem Rady guvernérů je určovat měnovou politiku Unie (za tímto účelem přijímá rozhodnutí týkající se střednědobých cílů, klíčových úrokových sazeb a vytváření povinných minimálních rezerv) a přijímat obecné zásady a činit rozhodnutí nezbytná pro zajištění plnění úkolů svěřených ESCB SFEU a Statutem.

Dále Rada guvernérů vykonává konzultační funkce k návrhům právních předpisů v oblastech spadajících do její působnosti na Unijní i národní úrovni. Do kompetence Rady guvernérů spadá i přijímání jednacího řádu upravujícího organizaci ECB a rozhodovacích orgánů, či rozhodování o mezinárodní spolupráci a začlenění do mezinárodních měnových institucí.

Rada guvernérů zasedá alespoň desetkrát ročně a její zasedání jsou důvěrná. Rada guvernérů však může rozhodnout o zveřejnění výsledku svého jednání. Guvernéři centrálních bank členských států měnové unie jsou v Radě guvernérů zastoupeni na nadnárodnostním principu a při hlasování nezastupují zájmy členských států.⁵⁴

Při hlasování v Radě guvernérů má podle článku 10 Statutu každý člen rady guvernérů jeden hlas, to však pouze do doby než počet guvernérů národních centrálních bank členských států měnové unie přesáhne 15. Poté dojde k úpravě a 1 hlas bude mít každý člen Výkonné rady, guvernéři národních centrálních bank budou disponovat 15

⁵⁴TOMÁŠEK, Michal. *Evropské měnové právo*. 2. aktualiz. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2007, s. 152.

hlasy. Guvernéři budou rozděleni do skupin na základě velikosti podílu členského státu na souhrnném hrubém domácím produktu v tržních cenách a na celkové souhrnné rozvaze měnových finančních institucí členských států, jejichž měnou je euro. Každá skupina obdrží z daných 15 hlasů určitý počet hlasů v závislosti na počtu skupin tak, aby počet hlasů ve skupině byl menší než počet členů skupiny. Ve skupinách poté dochází k uplatnění rotačního systému. Článek 10 Statutu však umožňuje Radě guvernérů rozhodnout o odložení členění guvernérů do skupin a zavedení rotačního systému až do dne kdy počet guvernérů překročí 18. Rada guvernérů toto své oprávnění využila a svým rozhodnutím odložila zavedení rotačního systému a rozdělení guvernérů do skupin.⁵⁵

Rada guvernérů zpravidla rozhoduje prostou většinou hlasů členů s hlasovacím právem (na základě současného systému hlasování mají hlasovací právo všichni členové Rady guvernérů, po zavedení rotačního principu bude hlasovací právo rotovat ve skupinách). V případě rovnosti hlasů je rozhodující hlas prezidenta ECB.

Výjimkou je rozhodování o:

- základním kapitálu ECB,
- upisování základního kapitálu ECB,
- převodu devizových rezerv ECB,
- přerozdělení měnových příjmů národních centrálních bank,
- rozdělení čistých zisků a ztrát ECB.

V těchto případech se rozhoduje kvalifikovanou většinou, což znamená, že hlasy guvernérů národních centrálních bank jsou váženy na základě podílu národních centrálních bank na upsaném základním kapitálu ECB a hlasy členů Výkonné rady mají nulovou váhu.

Rozhodnutí vyžadující kvalifikovanou většinu je přijato, jestliže odevzdané souhlasné hlasy představují alespoň dvě třetiny upsaného základního kapitálu ECB a současně alespoň polovinu podílníků.

⁵⁵Rozhodnutí ECB 2008/29 ze dne 18. prosince 2008, kterým se odkládá zavedení rotačního systému v Radě guvernérů ECB. Úř. Věst. L 3, s. 4 a nasl. [online]. [cit. 2012-07-26] Dostupné na <http://www.ecb.int/ecb/legal/pdf/1_00320090107cs00040005.pdf>

4.1.2 Výkonná rada

Postavení a složení Výkonné rady jsou stejně jako u Rady guvernérů upraveny již SFEU, konkrétně článkem 129 a 283 SFEU. Výkonná rada se skládá z prezidenta, viceprezidenta a dalších 4 členů. Členové Výkonné rady vykonávají svou činnost na plný pracovní úvazek a bez souhlasu Rady guvernérů nesmí vykonávat jinou výdělečnou nebo nevýdělečnou profesionální činnost.

Do funkce prezidenta, viceprezidenta či dalšího člena Výkonné rady může být jmenována pouze uznávaná osobnost s profesionální zkušeností v měnových nebo bankovních záležitostech, která je státním příslušníkem státu podílejícího se na měnové unii.

Prezident, viceprezident a další členové Výkonné rady jsou do funkce jmenováni Evropskou Radou, která o jmenování rozhoduje kvalifikovanou většinou na základě doporučení Rady, po konzultaci s Evropským parlamentem a Radou guvernérů, na funkční období 8 let, bez možnosti opětovného jmenování.

Úkolem Výkonné rady je dle článku 12 Statutu:

- provádět měnovou politiku v souladu s obecnými zásadami a Rozhodnutími Rady guvernérů, v tomto směru je Výkonná rada oprávněna dávat nezbytné pokyny národním centrálním bankám,
- připravovat zasedání Rady guvernérů,
- vykonávat pravomoci, které na ni Rozhodnutím přenesla Rada guvernérů,
- vykonávat běžnou činnost ECB.

Hlasování Výkonné rady upravuje článek 11 odst. 5 Statutu, který přiznává každému členu Výkonné rady jeden hlas. Výkonná rada hlasuje prostou většinou, není-li stanoveno jinak a v případě rovnosti hlasů je rozhodující hlas prezidenta. Dle Jednacího řádu ECB je Výkonná rada usnášeníschopná za přítomnosti 2/3 svých členů. Pokud tato podmínka není splněna, může prezident svolat mimořádné zasedání, na němž mohou být rozhodnutí přijímána bez ohledu na kvorum.

4.1.3 Generální rada

Generální rada představuje třetí rozhodovací orgán, který je složen z prezidenta, viceprezidenta a guvernérů národních centrálních bank všech členských států EU, jehož činnost je omezena pouze na přechodnou dobu. Podle článku 141 SFEU se Generální

rada zřizuje pouze do doby existence států, na něž se vztahuje výjimka podle čl. 139 SFEU (tedy pouze do doby existence členských států EU, které nesplňují podmínky pro přijetí eura).

Generální rada má primárně za úkol ve vztahu k těmto státům, posilovat spolupráci mezi národními centrálními bankami, koordinovat měnovou politiku s cílem zajistit cenovou stabilitu a dohlížet na fungování mechanismu směných kurzů. Další činnost Generální rady spočívá v přispívání ke konzultačním funkcím spojených s legislativními návrhy spadajícími do oblasti působnosti ECB či k shromažďování statistických informací.

Zasedání Generální rady se řídí vlastním Jednacím řádem Generální rady, který tato rada sama přijímá.⁵⁶

4.2 Právní nástroje ECB

SFEU v článku 132 dává ECB k dispozici právní nástroje za účelem plnění úkolů svěřených ESCB. ECB je tedy zejména oprávněna přijímat nařízení k definování a provádění měnové politiky měnové unii, k úpravě minimálních rezerv a úpravě účtovacích a platebních systémů.

Pro plnění zbylých nezbytných úkolů svěřených ESCB Smlouvami a Statutem je ECB oprávněna přijímat rozhodnutí. Dalšími právními nástroji, které má ECB k dispozici jsou Doporučení a stanoviska.

Právní akty obecně upravuje SFEU v článku 288, který pro nařízení stanoví obecnou působnost, závaznost v celém rozsahu a přímou použitelnost ve všech členských státech EU. Rozhodnutí je rovněž obecně závazné, ale v případě že by bylo adresné, je závazné pouze pro adresáta. Pro doporučení ani stanoviska není závaznost stanovena.

SFEU tedy stanoví pouze obecný rámec právních nástrojů, které jsou blíže upraveny Statutem a zejména Jednacím řádem ECB.

Nařízení ECB je přijímáno Radou guvernérů a musí být podepsáno prezidentem. Rozhodnutí a doporučení jsou přijímána Radou guvernérů, případně Výkonnou radou v oblasti její působnosti a opět musí být podepsána prezidentem.

⁵⁶Rozhodnutí ECB 2004/526 ze dne 17. června 2004, kterým se přijímá jednací řád Generální rady ECB. Úř. Věst. L 230, s. 61 a nasl. [online]. [cit. 2012-07-26] Dostupné na http://www.ecb.int/ecb/legal/pdf/1_23020040630cs00610063.pdf

ECB je také oprávněna ukládat prostřednictvím rozhodnutí sankce třetím osobám. Takové sankční rozhodnutí podléhá podpisu prezidenta, nebo viceprezidenta či dvou jiných členů Výkonné rady.

V každém rozhodnutí a doporučení ECB musí být obsaženo jeho odůvodnění. Výkonná rada má za úkol, aby doručeny adresátům nebo konzultovaným orgánům. Zásadní je povinnost Výkonné rady zajistit, aby v Úředním věstníku EU byla ve všech úředních jazycích EU zveřejněna nařízení ECB, stanoviska ECB k návrhům právních předpisů EU a další právní nástroje ECB, o jejichž zveřejnění bylo rozhodnuto.

4.3 Nezávislost ECB

SFEU uznává moderní ekonomické teorie, když zakotvuje nezávislost ECB. Základní institucionální zakotvení ECB odráží „specifické postavení centrální banky v soustavě orgánů veřejné moci tak, aby nedocházelo k ovlivňování měnové politiky centrální banky orgány členských států či EU, a to jakýmkoliv způsobem.“⁵⁷

Pro posuzování nezávislosti byl EMI vytvořen koncept znaků nezávislosti, které jsou podrobně popsány v konvergenční zprávě EMI z roku 1995.⁵⁸ „Tato koncepce nezávislosti centrální banky zahrnuje různé druhy nezávislosti, které musí být hodnoceny odděleně: konkrétně jde o funkční, institucionální, osobní a finanční nezávislost.“⁵⁹

Podle této koncepce nezávislosti EMI je posuzována i nezávislost jednotlivých centrálních bank členských států EU, neboť článek 131 SFEU stanoví členským státům povinnost zajistit slučitelnost jejich vnitrostátních právních předpisů se Smlouvami a Statutem. Z tohoto důvodu budou u jednotlivých druhů nezávislosti zmíněny i oblasti české právní úpravy, které dle konvergenčních zpráv ECB nejsou zcela slučitelné s koncepcí nezávislosti podle Smluv a Statutu.

4.3.1 Institucionální nezávislost

Institucionální nezávislost zakotvuje článek 130 SFEU, který stanoví, že při výkonu pravomocí a plnění úkolů a povinností svěřených jim Smlouvami a statutem

⁵⁷TOMÁŠEK, Michal. *Evropské měnové právo*. 2. aktualiz. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2007, s. 154.

⁵⁸EMI. *Progress towards convergence 1996* [online]. 1996, 24.7.2012 [cit. 2012-07-24]. Dostupné na <www.ecb.europa.eu/pub/pdf/conrep/cr1996en.pdf>

⁵⁹EVROPSKÁ CENTRÁLNÍ BANKA. *Konvergenční zpráva 2012* [online]. 2012, 24.7.2012 [cit. 2012-07-24]. Dostupné na <www.ecb.europa.eu/pub/pdf/conrep/cr201205cs.pdf>

ESCB a ECB nesmějí Evropská centrální banka, žádná národní centrální banka ani žádný člen jejich rozhodovacích orgánů vyžadovat ani přijímat pokyny od orgánů, institucí nebo jiných subjektů Unie, od žádné vlády členského státu ani od jakéhokoli jiného subjektu. Orgány, instituce nebo jiné subjekty Unie a vlády členských států se zavazují zachovávat tuto zásadu a nesnažit se ovlivňovat členy rozhodovacích orgánů Evropské centrální banky či národních centrálních bank při plnění jejich úkolů.

SFEU tedy pojmově vymezuje jak aktivní stránku institucionální nezávislosti centrální banky, která spočívá v zákazu ovlivňování rozhodování ECB a národních centrálních bank určeném orgánům, institucím nebo jiným subjektům EU a orgánům členských států EU. Zároveň je vymezena i pasivní stránka institucionální nezávislosti spočívající v zákazu daném ECB a národním centrálním bankám požadovat nebo přijímat pokyny od orgánů, institucí nebo jiných subjektů EU, jakož i od orgánů členských států EU a jakýchkoliv jiných subjektů.⁶⁰

Ustanovení o institucionální nezávislosti se však vztahuje pouze na výkon pravomocí a plnění úkolů a povinností dle Smluv a Statutu. Centrální banky však mohou vykonávat i jiné činnosti jestli tím nezasahují do cílů a úkolů ESCB. Přijímání a vyžadování pokynů v rámci těchto činností poté není v rozporu s institucionální nezávislostí.⁶¹

Předmětem institucionální nezávislosti není pouze vyloučení možnosti ovlivňování činnosti ECB a národních centrálních bank prostřednictvím pokynů, nýbrž se jedná o mnohem širší oblast, jejímž účelem je odstranění všech možných způsobů ovlivňování činnosti, které přicházejí do úvahy.

Konvergenční zpráva ECB možné zdroje ovlivnění rozděluje do několika oblastí, které značně přesahují zákaz udílení a přijímání pokynů. Obsah institucionální nezávislosti je tak rozšířen o:

- zákaz schvalování či rušení rozhodnutí a pozastavování jejich účinnosti,
- zákaz přezkoumávání právních důvodů rozhodnutí jinými subjekty než soudy zákaz účasti třetích stran v rozhodovacích orgánech ECB a národních centrálních bank s právem hlasovat,

⁶⁰TOMÁŠEK, Michal. *Evropské měnové právo*. 2. aktualiz. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2007, s. 156-157.

⁶¹TOMÁŠEK, Michal. *Evropské měnové právo*. 2. aktualiz. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2007, s.156-157.

- zákaz předběžných konzultací k rozhodnutím ECB a národních centrálních bank,
- zákaz schvalování jednání členů rozhodovacích orgánů ECB a národních centrálních bank třetími osobami.⁶²

Případné ustanovení, jehož obsahem by byl některý výše uvedený zákaz, by bylo v příkrém rozporu s institucionální nezávislostí, neboť by případná činnost či rozhodnutí autonomii naprosto postrádalo, nebo by ji bylo možno dodatečně zcela vyloučit.

Institucionální nezávislost ČNB primárně zakotvuje §9 ZČNB, který je opakovaně terčem kritiky v konvergenčních zprávách. Neslučitelné je jak současné znění, tak znění po předpokládaném přijetí novely ZČNB.

Předmětem kritiky je neúplnost institucionální nezávislosti pro činnosti, které jsou bance svěřeny Smlouvami a Statutem. Platné a účinné znění ZČNB odkaz na Smlouvy nezmiňuje vůbec, novelizované znění by opomíjelo SEU.

„Dalším nedostatkem novelizovaného ustanovení §9 odst. 1 ZČNB je, že nezakazuje, aby vláda ovlivňovala členy rozhodovacích orgánů ČNB, pokud by to mohlo ovlivňovat plnění úkolů ČNB souvisejících s ESCB.“⁶³

Konvergenční zprávy a rovněž Stanovisko ECB k návrhu novely ZČNB dále uvádí za neslučitelné ustanovení §3 a §47 odst. 5 ZČNB. Ohrožení institucionální nezávislosti je spatřováno v oprávnění Poslanecké sněmovny, vyplývajícím z §3 ZČNB, požadovat předložení mimořádné zprávy o měnovém vývoji, přičemž Poslanecká sněmovna stanoví co má zpráva obsahovat, a v oprávnění Poslanecké sněmovny požadovat předložení doplnění zprávy o měnovém vývoji podle požadavku Poslanecké sněmovny.

V případě ustanovení § 47 odst. 5 ZČNB jde poté o oprávnění Poslanecké sněmovny při předkládání zprávy ČNB o výsledku hospodaření, kdy Poslanecká sněmovna tuto zprávu může odmítnout a požadovat předložení zprávy doplněné a zpřesněné dle svého požadavku.

⁶²EVROPSKÁ CENTRÁLNÍ BANKA. *Konvergenční zpráva 2012* [online]. 2012, 24.7.2012 [cit. 2012-07-24]. Dostupné na <www.ecb.europa.eu/pub/pdf/conrep/cr201205cs.pdf>

⁶³EVROPSKÁ CENTRÁLNÍ BANKA. *Stanovisko ECB ze dne 31. května 2012 k zákonu o České národní bance (CON/2012/44)* [online]. 2012, 24.7.2012 [cit. 2012-07-24]. Dostupné na <www.ecb.int/ecb/legal/pdf/cs_opinion_con_2012_44_f_sign.pdf>

Dle názoru ECB tyto pravomoci Poslanecké sněmovny porušují zákaz schvalování rozhodnutí.⁶⁴

Odstranění této neslučitelnosti je i předmětem legislativních úvah, ostatně tato úvaha je zařazena i v důvodové zprávě k novele ZČNB. Novela ZČNB však ponechává současné znění daných ustanovení beze změn, neboť tvůrci novely se výtkami ze strany ECB a Komise neztotožňují, argumentující tím, že se v daném případě nejedná o výkon pravomocí a plnění úkolů a povinností svěřených centrální bance Smlouvami a Statutem.⁶⁵

Lepším argumentem se však jeví názor Tomáška, podle kterého možnost žádat doplnění zpráv neumožňuje ani výkonné ani zákonodárné moci určovat či korigovat politiku ČNB.⁶⁶

Případná úprava § 3 a § 47 ZČNB, do dle názoru Komise a ECB slučitelné podoby, by představovala nežádoucí snížení transparentnosti a odpovědnosti ČNB.

4.3.2 Funkční nezávislost

Funkční nezávislost představuje samostatnost centrální banky při výkonu pravomocí, úkolů a povinností, které jsou jí svěřeny právními předpisy. Jako taková není funkční nezávislost samoučelná, ale je prostředkem pro dosažení jasně definovaného cíle. Podmínkou funkční nezávislosti je explicitní stanovení cíle centrální banky jasným a právně určitým způsobem. Tuto podmínku plní právní předpisy definováním základních úkolů ESCB a ECB v článku 127 SFEU.⁶⁷

Konvergenční zpráva uvádí, že funkční nezávislost centrální banky je plně slučitelná s její odpovědností, což zvyšuje důvěru v její nezávislé postavení, které zahrnuje rovněž transparentnost a dialog se třetími stranami.⁶⁸

Tato teze je však naplněna pouze věcnou diskuzí nad činností ECB.⁶⁹ Evropský parlament a ani žádná jiná instituce EU nemá pravomoc podobnou oprávněním

⁶⁴EVROPSKÁ CENTRÁLNÍ BANKA. *Stanovisko ECB ze dne 31. května 2012 k zákonu o České národní bance (CON/2012/44)* [online]. 2012, 24.7.2012 [cit. 2012-07-24]. Dostupné na <www.ecb.int/ecb/legal/pdf/cs_opinion_con_2012_44_f_sign.pdf>

⁶⁵Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění ZČNB [online]. [cit. 2012-07-25]. Dostupná na <www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/legislativa/konzultacni_materialy_a_navrhy/download/zakon_o_cnb_oduvodneni.pdf>

⁶⁶TOMÁŠEK, Michal. *Evropské měnové právo*. 2. aktualiz. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2007, s. 148.

⁶⁷EVROPSKÁ CENTRÁLNÍ BANKA. *Konvergenční zpráva 2012* [online]. 2012, 24.7.2012 [cit. 2012-07-24]. Dostupné na <www.ecb.europa.eu/pub/pdf/conrep/cr201205cs.pdf>

⁶⁸Tamtéž

⁶⁹TOMÁŠEK, Michal. *Evropské měnové právo*. 2. aktualiz. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2007, s.168.

Poslanecké sněmovny ČR v souvislosti s měnovými zprávami a zprávami o hospodaření ČNB.

Koncepce ZČNB se jeví logičtější nejen z pohledu veřejné odpovědnosti centrální banky, ale zejména z pohledu vyšší transparentnosti bez možnosti zasahování do autonomní politiky centrální banky, čímž dochází k vyvážení nezávislosti a odpovědnosti centrální banky.

V případě funkční nezávislosti ČNB směřují výtky ECB a Komise vůči §2 odst. 1 ZČNB, který opomíjí vyjádření, že sekundárním cílem ČNB, kterým je péče o finanční stabilitu a bezpečné fungování finančního systému v ČR, není dotčen hlavní cíl ČNB, tedy cenová stabilita.⁷⁰

4.3.3 Osobní nezávislost

Osobní nezávislost zaručuje autonomii osobám s rozhodovacími právy, čímž dochází k zajištění nezávislosti centrální banky při výkonu pravomocí a plnění úkolů a povinností centrální banky. Osobní nezávislost, podobně jako institucionální nezávislost můžeme rozdělit do několika oblastí. Jedná se především o jmenování do funkcí s rozhodovací pravomocí v orgánech centrální banky, odvolávání z těchto funkcí, stanovení doby výkonu těchto funkcí a ochranu proti střetu zájmů.

Jmenování by mělo být založeno na odborných kritériích a vyloučení politických sil.⁷¹ Vyloučení politického vlivu při jmenovacím aktu však není zcela možné. Z tohoto důvodu je zpravidla volena cesta rozdělení jmenovacího procesu mezi více orgánů. Tento způsob se uplatňuje například u jmenování prezidenta, viceprezidenta a dalších členů Výkonné rady ECB, které jmenuje Evropská Rada na základě doporučení Rady, a po konzultaci s Evropským parlamentem a Radou guvernérů.

Odvolávání z funkcí v rozhodovacích orgánech by mělo mít právními předpisy přesně stanovený postup a jasně vymezené důvody. Zejména je zásadní, aby nebylo umožněno svévolné odvolávání z těchto funkcí. Tak článek 14 odst. 2 Statutu stanoví, že guvernéra lze odvolat pouze, přestane-li splňovat podmínky pro výkon funkce nebo se dopustí-li se vážného pochybení.

⁷⁰EVROPSKÁ CENTRÁLNÍ BANKA. *Stanovisko ECB ze dne 31. května 2012 k zákonu o České národní bance (CON/2012/44)* [online]. 2012, 24.7.2012 [cit. 2012-07-24]. Dostupné na <www.ecb.int/ ECB/legal/pdf/cs_opinion_con_2012_44_f_sign.pdf>

⁷¹TOMÁŠEK, Michal. *Evropské měnové právo*. 2. aktualiz. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2007, s. 159.

Důvody pro odvolání či trvání funkčního období podle Statutu se však nevztahují pouze na guvernéry, ale na všechny členy orgánů centrálních bank, kteří mají stejná hlasovací práva jako guvernér, či na osoby, které guvernéra v jeho funkci zastupují.⁷²

Odvolání z důvodu vážného pochybení je však pojmem velmi vágním a zcela jistě není zárukou právní jistoty. Z tohoto důvodu by bylo vhodné do Statutu výslovně uvést příklad takového vážného pochybení, které by zakládalo důvod pro odvolání.

Statut dává odvolanému guvernérovi a radě guvernéřů právo domáhat se přezkoumání odvolání u Soudního dvora EU. Pro případ odvolání řadových členů orgánů s rozhodovací pravomocí národních centrálních bank však toto právo není dovozováno a úprava je ponechána národním právním předpisům.

Domnívám se, že pokud je osobní nezávislost a zejména úprava důvodů pro odvolání a trvání funkčního období všech členů rozhodovacích orgánů centrálních bank dovozována ze Smluv a Statutu jako celku, přestože explicitně je stanovena pouze pro guvernéry, měla by zahrnovat i právo ostatních členů rozhodovacích orgánů na přezkoumání rozhodnutí o odvolání Soudním dvorem EU.

Taková koncepce je vhodnější z důvodu zkrácení období nejistoty o členství osoby v rozhodovacím orgánu centrální banky, neboť je velmi pravděpodobné, že soudní řízení na národní úrovni by bylo protahováno v důsledku předběžné otázky pokládané Soudnímu dvoru EU.

Článek 14 statutu rovněž zakotvuje již zmiňované funkční období guvernéra, jehož trvání je stanoveno na dobu nejméně pěti let.

Poslední oblastí osobní nezávislosti je ochrana proti střetu zájmů „*mezi povinnostmi, které členové rozhodovacích orgánů národních centrálních bank podílející se na výkonu úkolů souvisejících s ESCB mají vůči příslušné národní centrální bance (a povinnostmi guvernéřů vůči ECB), a dalšími funkcemi, jež tito členové rozhodovacích orgánů vykonávají a jež by mohly ohrozit jejich osobní nezávislost.*“⁷³

Rovněž v oblasti osobní nezávislosti lze v české právní úpravě nalézt ustanovení, která nejsou zcela slučitelná se Smlouvami a Statutem. Jedná se o

⁷² EVROPSKÁ CENTRÁLNÍ BANKA. *Konvergenční zpráva 2012* [online]. 2012, 24.7.2012 [cit. 2012-07-24]. Dostupné na <www.ecb.europa.eu/pub/pdf/conrep/cr201205cs.pdf>

⁷³ Tamtéž

ustanovení §6 odst. 11-13 ZČNB, upravujících odvolání guvernéra a členů bankovní rady ČNB.

ZČNB stanoví důvody pro odvolání zcela konkrétně. Pro odvolání člena bankovní rady jsou to přijetí funkce či výkon činnosti neslučitelné s členství v bankovní radě, zbavení či omezení způsobilosti k právním úkonům, ztráta bezúhonnosti a nevykonávání funkce v bankovní radě po dobu delší než 6 měsíců. U guvernéra jsou důvody pro odvolání nesplňování podmínek pro výkon funkce, vážné pochybení a nevykonávání funkce po dobu delší než 6 měsíců.

Takovéto zákonné vyjádření důvodů pro odvolání člena bankovní rady či guvernéra je neslučitelné s článkem 14 Statutu, který omezuje důvody pro odvolání pouze na ztrátu podmínek pro výkon funkce a vážné pochybení.

Tyto nedostatky má odstranit novela ZČNB, paradoxně však s odstraněním vytýkaných nedostatků přináší nedostatky jiné. První vznikl pravděpodobně jen nepozorností, neboť zakotvuje oprávnění odvolaného guvernéra a Rady guvernerů domáhat se přezkoumání rozhodnutí o odvolání u Soudního dvora EU z důvodů porušení SFEU či právního předpisu vydaného k jejímu provedení, zatímco podle článku 14 Statutu (a i dle účinného znění ZČNB) má guverner či rada guvernerů právo domáhat se přezkoumání rozhodnutí o dovolání i v případě namítaného porušení SEU a právních předpisů vydaných k jejímu provedení. Právo na přezkoumání rozhodnutí o odvolání by bylo tedy užší, než požaduje Statut.

Druhý nedostatek novelizovaného znění ZČNB by spočíval v odlišném stanovení počátku běhu lhůty pro podání žaloby k Soudnímu dvoru EU.

Pro vyřešení těchto nedostatků přichází v úvahu dva způsoby řešení. Prvním je vypuštění uvedených ustanovení ze ZČNB, neboť článek 14 odst. 2 Statutu je přímo účinný. Druhou možností představuje využití odkazu na článek 14 odst. 2 Statutu v ZČNB.⁷⁴

4.3.4 Finanční nezávislost

Finanční nezávislost je podmínkou pro účinné provázání všech hledisek nezávislosti. Nedostatečné finanční zabezpečení by tak představovalo ohrožení

⁷⁴EVROPSKÁ CENTRÁLNÍ BANKA. *Stanovisko ECB ze dne 31. května 2012 k zákonu o České národní bance (CON/2012/44)* [online]. 2012, 24.7.2012 [cit. 2012-07-24]. Dostupné na <www.ecb.int/ecb/legal/pdf/cs_opinion_con_2012_44_f_sign.pdf>

nezávislosti jako celku.⁷⁵ Pro finanční nezávislost je tak důležité, aby centrální banka disponovala dostatečnými finančními zdroji pro plnění svých úkolů. Koncepce finanční nezávislosti by tak měla zabraňovat třetím osobám vykonávat přímý nebo nepřímý vliv na úkoly a schopnost centrální banky vykonávat svůj mandát jak z hlediska finančního, tak z hlediska provozního.⁷⁶

Pro objektivní posuzování finanční nezávislosti byly rozpracovány znaky, na kterých je zranitelnost centrální banky nejvíce viditelná. Těmito zásadními znaky jsou zejména způsob stanovení rozpočtu, účetních pravidel, základního kapitálu, rozdělení zisku a tvorby finančních rezerv centrální banky.⁷⁷

Stanovení rozpočtu by mělo být plně v rukou centrální banky s vyloučením vlivu třetích osob na jeho sestavování i schvalování. Úprava účetních pravidel by měla odpovídat všeobecným účetním standardům a účetnictví podléhat auditu nezávislých auditorů. V rozporu s finanční nezávislostí není ani případná kontrola účetnictví ze strany státního kontrolního úřadu, pokud nezasahuje do činnosti centrální banky.⁷⁸

Právní úprava základního kapitálu, rozdělení zisku, hrazení ztráty a tvorby finančních rezerv centrální banky může být stanovena jak statutem centrální banky, tak ponechána na rozhodnutí orgánů centrální banky. Právní předpisy EU pouze vylučují rozhodování třetích osob v těchto oblastech ad hoc..⁷⁹

Právo EU sice nestanoví povinnost zákonné úpravy základního kapitálu, lze však mít za to, že zákonná úprava je žádoucí a v tomto smyslu poukázat i na deficit zákonné úpravy obsažené v ZČNB. Ačkoliv je tedy ZČNB plně slučitelný se Smlouvami a Statutem, je vhodné de lege ferenda uvažovat o ustanoveních upravujících základní kapitál ČNB a vytváří jasná pravidla pro vytváření fondů, rozdělování zisku a hrazení ztrát ČNB.

Možnou inspirací je právě úprava základního kapitálu, tvorby fondů a rozdělování zisku a ztrát ECB obsažená ve Statutu.

⁷⁵EVROPSKÁ CENTRÁLNÍ BANKA. *Konvergenční zpráva 2012* [online]. 2012, 24.7.2012 [cit. 2012-07-24]. Dostupné na <www.ecb.europa.eu/pub/pdf/conrep/cr201205cs.pdf>

⁷⁶Tamtéž

⁷⁷Tamtéž

⁷⁸Tamtéž

⁷⁹Tamtéž

Závěr

Diplomová práce přináší obecné objasnění měnové politiky, které je důležité pro pochopení jedné ze základních funkcí centrální banky. Zcela jistě není inovativní a nepřináší nové poznatky, což se v oblasti ekonomické teorie a právní úpravy měnové politiky ani nedalo očekávat. Na druhé straně kombinuje poznatky ekonomické teorie, které spojují účinnost měnové politiky centrální banky s její nezávislostí a s vytvořeným legislativním rámcem.

V tomto ohledu musí být nalezen model postavení centrální banky, který umožňuje její nezávislé rozhodování, který je však vyvážen určitou mírou odpovědnosti. V poslední době je však patrnější pouze posun k nezávislosti centrální banky, který ale není spojen s odpovědností. Stanovení určité míry odpovědnosti centrální banky je v tomto modelu nahrazováno spíše transparentní a kredibilní měnovou politikou centrální banky.

Tento vývoj lze sledovat zejména v souvislosti s postavením Evropské centrální banky a národních centrálních bank v rámci Evropského systému centrálních bank. Přes proklamaci odvození postavení ECB od postavení německé Bundesbanky, dávané za vzor nezávislosti a ideálního postavení centrální banky, lze prohlásit, že ECB je v mnohých ohledech mnohem nezávislejší, než byla Bundesbanka. Podobně je tomu i u ČNB.

Tato přemíra nezávislosti nemůže být plně nahrazena ani kredibilitou a transparentností měnové politiky, kterou tyto banky provádí. V tomto smyslu je vhodné uvažovat o omezení nezávislosti těchto centrálních bank. Omezení by se však primárně mělo omezit na odebrání absolutní cílové nezávislosti, tak jak je preferováno ekonomickou teorií. V případě ČNB už k pokusu dokonce došlo, byl však shledán protiústavním. Dle mého názoru by tedy byla na místě změna Ústavy ČR. Na druhou stranu je nutno poznamenat, že tato změna by nebyla slučitelná s právními předpisy EU. Takováto úprava by tedy přicházela do úvahy za předpokladu odebrání cílové nezávislosti ECB. V důsledku fiskální neodpovědnosti mnohých členských států je však případná shoda v této otázce na úrovni EU těžko představitelná.

Co se týče dalších oblastí politické, finanční a ekonomické nezávislosti, jako klíčových oblastí právní úpravy pro postavení centrální banky, lze shrnout, že postavení ČNB je standardní, nezávislé a nevyžaduje zásadnější revizi právních předpisů.

Každá z výše uvedených oblastí může být předmětem drobných změn jejichž realizace však není bezpodmínečně nutná. U politické nezávislosti je možná úvaha o jiném způsobu jmenování členů bankovní rady, které je v současné době v kompetenci prezidenta. Pokud by se zákonodárce ubíral touto cestou, je žádoucí rozdělení této kompetence mezi více vrcholných ústavních orgánů. Dále jde o úpravu odvolávání členů bankovní rady. To je již částečně řešeno i navrhovanou novelou ZČNB. V oblasti finanční nezávislosti by bylo vhodné doplnit zákonnou úpravu o ustanovení upravující základní kapitál, rozdělování zisku a hrazení ztrát z hospodaření banky, jasná pravidla pro vytváření fondů.

Pohled EMI potažmo ECB na oblasti nezávislosti centrální banky, členěné na institucionální, funkční, osobní a finanční nezávislost, je terminologicky mírně odlišný, obsahově se ale v zásadě neliší od nezávislosti z pohledu ekonomických teorií. Tyto oblasti jsou pouze obecně popsány a uvedeny třecí plochy ve kterých je shledáván nesoulad národní právní úpravy. Po zamýšlené novele ZČNB již bude národní úprava slučitelná téměř ve všech oblastech. Přetrvávající neslučitelnost vytváří oprávnění PS požadovat předložení mimořádné zprávy o měnovém vývoji a doplněné a zpřesněné zprávy o výsledku hospodaření ČNB. Nesouhlasím s tvrzením, že by uvedená oprávnění PS představovala ohrožení nezávislosti ČNB, přesto si myslím, že bude nutné jejich uvedení do souladu s legislativou EU.

Jak již bylo uvedeno výše, zásadní je zakotvení takového postavení centrální banky, které v sobě spojuje její nezávislost, nicméně nedojde k úplnému zbavení její odpovědnosti. Nalezení koncepce vyváženosti mezi nezávislosti a odpovědností je však velmi složité, a současná úprava vyvážené koncepce neodpovídá. Zejména na evropské úrovni je zřetelný deficit odpovědnosti.

Seznam použitých zdrojů

Monografie

HRNČÍŘ, Miroslav. Měnová teorie a politika. Vyd. 1. Ostrava: Vysoká škola finanční a správní, 2010. 79 s. Eupress. ISBN 978-807-4080-333.

JÍLEK, Josef. Peníze a měnová politika. 1. vyd. Praha: Grada, 2004. 742 s. ISBN 80-247-0769-1.

KOTLÁN, Viktor. Monetární politika. 1. vyd. Ostrava: Vysoká škola báňská, 1999. 142 s. ISBN 80-707-8675-2.

LANDOROVÁ, Anděla. Centrální bankovníctví. Vyd. 2., přeprac. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007. 171 s. Eupress. ISBN 978-80-7372-190-9.

PAVLÍČEK, Václav. Ústavní právo a státověda. 2. podstatně rozš. a dopl. vyd. Praha: Linde, 2008. 797 s. Vysokoškolské právnické učebnice. ISBN 978-807-2016-945.

REVENDA, Zbyněk. Centrální bankovníctví. 3., aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2011. 558 s. ISBN 978-80-7261-230-7.

SLÁDEČEK, Vladimír, Vladimír MIKULE a Jindřiška SYLLOVÁ. Ústava České republiky: komentář. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2007. 949 s. ISBN 978-80-7179-869-9. Dostupný na <http://www.beck-online.cz/legalis/document-view.seam?type=html&documentId=nnptembqg5pwk232g43s443cl4ytsojtl4yv6y3mhe4a&groupIndex=10&rowIndex=1&conversationId=82854#selected-node>

TOMÁŠEK, Michal. Evropské měnové právo. 2. aktualiz. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2007. 180 s. Beckova skripta. ISBN 978-807-1799-405.

Sborníky a odborná časopisecká literatura

KLAUS, Václav. Předmluva. In LOUŽEK, Marek (ed). Právní postavení centrální banky v demokratickém státě. Praha: CEP, 2000, s. 7-9.

KYSILKA, Pavel. Právní postavení centrální banky. In LOUŽEK, Marek (ed). Právní postavení centrální banky v demokratickém státě. Praha: CEP, 2000, s. 35-40.

ŠMÍDKOVÁ, Klára-TÚMA, Zdeněk. Soudobé evropské pojetí nezávislosti centrální banky. Finance a úvěr, 1999, roč. 49, č. 9, s. 507-525.

BAŽANTOVÁ, Ilona. Nestandardní právní zakotvení ČNB. In LOUŽEK, Marek (ed). Právní postavení centrální banky v demokratickém státě. Praha: CEP, 2000, s. 19-34.

Právní předpisy

Protokol o Statutu ESCB a ECB ze dne 9. května 2008. Úř. Věst. C 115, 9. května 2008, s. 230 a násl. Dostupné na <http://www.ecb.int/ecb/legal/pdf/fxac08115csc_002.pdf>

Rozhodnutí ECB 2004/526 ze dne 17. června 2004, kterým se přijímá jednací řád Generální rady ECB. Úř. Věst. L 230, s. 61 a násl. Dostupné na <http://www.ecb.int/ecb/legal/pdf/l_23020040630cs00610063.pdf>

Rozhodnutí ECB 2008/29 ze dne 18. prosince 2008, kterým se odkládá zavedení rotačního systému v Radě guvernérů ECB. Úř. Věst. L 3, s. 4 a násl. Dostupné na <http://www.ecb.int/ecb/legal/pdf/l_00320090107cs00040005.pdf>

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

Zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů.

Judikatura

Nález Ústavního soudu ze dne 20. června 2001, sp. zn. Pl. ÚS 59/2000, 278/2001 Sb. Dostupný na <<http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=37947&pos=3&cnt=5&typ=result>>

Online zdroje

BARRO, Robert J. Inflation and economic growth [online]. 1995, 24.7.2012 [cit. 2012-07-24]. Dostupné na <www.sba.muohio.edu/davisgk/growth%20readings/3.pdf>

Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění ZČNB [online]. [cit. 2012-07-25]. Dostupná na <www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/legislativa/konzultacni_materialy_a_navrhy/download/zakon_o_cnb_oduvodneni.pdf>

EMI. Progress towards convergence 1995 [online]. 1995, 24.7.2012 [cit. 2012-07-24]. Dostupné na <www.ecb.europa.eu/pub/pdf/conrep/cr1996en.pdf>

EVROPSKÁ CENTRÁLNÍ BANKA. Konvergenční zpráva 2012 [online]. 2012, 24.7.2012 [cit. 2012-07-24]. Dostupná na <www.ecb.europa.eu/pub/pdf/conrep/cr201205cs.pdf>

EVROPSKÁ CENTRÁLNÍ BANKA. Stanovisko ECB ze dne 31. května 2012 k zákonu o České národní bance (CON/2012/44) [online]. 2012, 24.7.2012 [cit. 2012-07-24]. Dostupné na <www.ecb.int/ecb/legal/pdf/cs_opinion_con_2012_44_f_sign.pdf>

Jak se bankovní rada ČNB rozhoduje. ČNB. [online]. [cit. 2012-07-25]. Dostupné na <www.cnb.cz/cs/menova_politika/br_zapisy_z_jednani/jak_se_br_rozhoduje.html>

Jak ČNB rozhoduje o nastavení úrokových sazeb - DUM [online]. [cit. 2012-07-25].
Dostupné na <dum.rvp.cz/materialy/stahnout.html?s=mdpdfly>

Měnová politika ČNB: Principy, procedury, nástroje. ČNB. [online]. [cit. 2012-07-26].
Dostupné z:
http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/o_cnb/publikace/download/10065_CNB_Fact_sheet_2010_CZ_web.pdf

Shrnutí

Tato diplomová práce se zabývá měnovou politikou centrálních bank v současné době. Měnová politika je jedním ze základních nástrojů pro ovlivňování ekonomiky. Z tohoto důvodu je i středem pozornosti v současné ekonomicky turbulentní době.

Cílem diplomové práce je komplexní pohled na měnovou politiku a její propojení s právní úpravou, zejména analýza právní úpravy na národní úrovni a její srovnání s legislativou EU.

Diplomová práce je pro přehlednost členěna do 4 kapitol a navazujících podkapitol. První kapitola se věnuje obecnému vymezení měnové politiky. Je popsán proces měnové politiky, její cíle, nástroje a transmisní mechanismus. Druhá kapitola obsahuje základní teoretické vymezení nezávislosti centrální banky a pojmů kredibilita, transparentnost, odpovědnost, které s nezávislostí úzce souvisí. Třetí kapitola je věnována České národní bance. Na úvod jsou krátce vymezeny postavení, cíle a kompetence ČNB. Poslední čtvrtá kapitola nese název Evropská centrální banka a Evropský systém centrálních bank. Popsáno je postavení ECB a její rozhodovací orgány.

Těžištěm diplomové práce jsou třetí a čtvrtá kapitola věnující se ČNB a ECB ve kterých je provedena analýza právních předpisů, které upravují postavení ČNB a ECB a měnovou politiku obecně. Pro měnovou politiku je zejména důležitě vyvážení hledisek nezávislosti a odpovědnosti centrální banky. Z tohoto pohledu lze shrnout, že současné právní úprava tomuto požadavku neodpovídá. Zejména na evropské úrovni je zřetelný deficit odpovědnosti ECB.

Abstract

This diploma thesis deals with actual monetary policies of central banks. Monetary policy is one of the most important instruments to influence the economy. It is also very observed tool in this unstable economical times.

The goal of this diploma thesis is to give you a complex view on monetary policy and its link with the legal adjustment; moreover it will show you an analysis of the national legal adjustment and a comparison with the legislation in the EU.

This diploma thesis is divided in 4 parts and its chapters. First chapter deals with general specification of monetary policy. It summarizes the process of the monetary policy, its goals, instruments and transmission mechanism. Second chapter includes the theoretical specification of the independence of the central bank and some terms like credibility, transparency, responsibility, that are closely connected to the independence of the central bank. Third chapter dedicates to the Czech national bank. As an introduction to this chapter you will find a short description of the goals, authority and status of the Czech national bank. Last chapter is called European central bank and the European system of central banks. It shows the status of ECB and its deliberative body.

Most important parts of this thesis are the chapters number three and four, which are dealing with CNB and ECB. You will find here an analysis of legal rules that adjust the status of CNB and ECB and the monetary policy. The most important requirement for the monetary policy is balance between independence and responsibility of the central bank. From the point of this view we can conclude, that the current legal arrangement doesn't correspond with this requirement. Especially, we can observe an obvious deficit of the responsibility of the ECB.

Klíčová slova

centrální banka

Česká národní banka

měnová politika

nezávislost

key words

central bank

Czech national bank

monetary policy

independence